

Pohľady

Z OBSAHU:

OTEC A SYN

S ANTONOM A PETROM
HRABOVCOVCAMI
O POČIATKoch
RAKÚSKO-SLOVENSKÉHO
KULTÚRNEHO SPOLKU

VILMA ZÚBEK

JEDNA Z NAJVERNEJŠÍCH

CESTOPIS Z UZBEKISTANU
SPASIBO BOLO VČERA
TERAZ JE RACHMAT!

KLUBOVÉ VEČERY

NESMEJTE SA, PROSÍM!
BESEDA S EVOU KRÍŽIKOVOU

PAVOL STRAUSS

100. VÝROČIE NARODENIA

MÚZEUM KYSUCKEJ DEDINY

DETSKÝ TÁBOR NA LIPTOVE

Medresa Čor Minor
v Buchare. O výlete
do Uzbekistanu
si môžete prečítať
na str. 10 - 14.

Foto:
Ingrid Žalheva

SPOMÍNAME...

Pred 30 rokmi bol založený Rakúsko-slovenský kultúrny spolok. Za toto obdobie sa v jeho priestoroch, ale aj mimo nich uskutočnilo veľa zaujímavých stretnutí, hodnotných programov i veselej zábavy. Zaspomínajme si spoločne prostredníctvom malej fotografickej mozaiky na niektoré z nich...

Fotografie: archív redakcie

Generálne zhromaždenie 1995

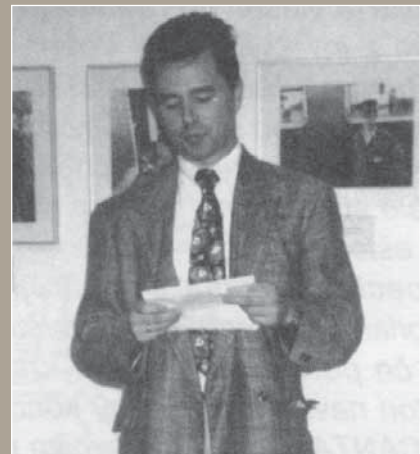
Bryndzové halušky 2005

Ocenenie Antona Hrabovca v rámci otvorenia spolkových priestorov 1996

Dado Nagy, Andrej a Braňo Jobusovci 2007

Vlado Mlynár - otvorenie priestorov 1996

Šachový turnaj 1994

Mikuláš 1996

Mladý talent Alex Konrad 1996

Stanislav Štepka s našimi členmi 2002

Radošinci 2005

Ples viedenských Slovákov 1997

Milan Sládek medzi diváčkami 2004

Fašiangy 2003

Magda Vášáryová 2009

Obsah

- 4 OTEC A SYN | S Antonom a Petrom Hrabovcovcami o počiatkoch Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku | *Vlado Mlynár*
- 7 POD ARCIBISKUPSKÝM KLOBÚKOM PRIMACIÁLNEHO PALÁCA | *Mária Zatkáliková*
- 8 VILMA ZÚBEK | Jedna z najvernejších | *Jana Gregor-Rogler*
- 10 SPASIBO BOLO VČERA – TERAZ JE RACHMAT! | Cestopis | *Ingrid Žalneva*
- 15 DUBAJ – FOTOPREZENTÁCIA JOZEFA MACURU | Klubový večer | LITERÁRNY VEČER S DADOM NAGYOM A JEHO HOŠŤOM KAMILOM PETERAJOM | Klubový večer |
- 16 NESMEJTE SA, PROSÍM! | Divadlo | *Edith Veith*
- 17 BESEDA S EVOU KRÍŽIKOVOU | Klubový večer | *Ingrid Fux*
- 18 PAVOL STRAUSS | Lekár filozof a esejista | 100. výročie narodenia | *Martin Jančuška a Marta Bábiková*
- 20 KOMUNIKÁCIA BEZ SLOV | Klubový večer | *Ingrid Žalneva*
- 23 PERLY HUDOBNÝCH VELIKÁNOV | Koncert | *Edith Veith*
- 24 MÚZEUM KYSUCKEJ DEDINY | *Alojz Kontrik*
- 26 VÝLET DO MELKU | *Martin Jančuška*
- 27 SLOWAKISCHE MIGRANTINNEN IN DER KULTUR - UND SOZIALANTHROPOLOGIE | *Miriam Labas*
- 28 DETSKÝ TÁBOR 2012 NA LIPTOVE | Detská stránka | *Jelena Tumarová*
- 30 OZNAMY

POZVÁNKA

Slávnostné podujatie pri príležitosti 30. výročia založenia Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku sa uskutoční v nedeľu 21. októbra 2012 o 17.00 hod. v divadle Freie Bühne.

Bližšie informácie budú nasledovať v pozvánkach. Výbor RSKS

Cyklistický výlet v roku 2001

Milí čitatelia Pohľadov

Keď sme pripravovali prvé tohtoročné číslo, jar sa ešte poriadne ani nezačala. Teraz, keď píšem tieto riadky, leto je v plnom prúde, ale kým sa časopis dostane k vám, jeseň už pomaly začne klopať na dvere. Čas uteká veľmi rýchlo... Viacerým z nás sa ani nechce

veriť, koľko času uplynulo odvtedy, čo sme sa ocitli v našom novom domove – v Rakúsku. Mnohí sa na dlhší čas ani nespomínajú na Slovensko a možno práve preto cítia väčšiu potrebu stretávať sa s krajanmi s podobným osudom. Na takéto spontánne stretnutia si zaspomíname v dnešnom čísle s pani Vilmou Zúbek, ktorá je hľadám tou najvernejšou členkou nášho spolku a možno ju stretnúť na všetkých našich podujatiach.

Pravidelné stretnutia slovenských krajanov vyústili neskôr do myšlienky založiť spolok. V októbri to bude už 30 rokov od chvíle, keď sa tento zámer podarilo zrealizovať. A práve pri zrode Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku stál – dnes jeho čestný predseda – Dr. Anton Hrabovec, ktorý do spolkových aktivít zainteresoval doslova celú svoju rodinu. Vznik Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku vám priblíži Vlado Mlynár – mimochodom tiež jeden z tých, čo sa v spolku angažuje od prvých rokov jeho existencie až podnes – nielen v rozhovore s pánom Hrabovcom, ale aj s jeho synom Petrom.

Mnohí krajanovia, ktorí v súčasnosti prichádzajú žiť do Rakúska, o spolku vôbec nič nevedia a kontakty ani nevyhľadávajú. Iní zase jeho existenciu pokladajú za menej významnú, skôr samozrejmu. Tieto postoje nepokladám za správne. Nie je to tak dávno, čo som mala možnosť stráviť takmer štyri roky v Egypte. Bolo to v časoch, keď ešte nebol internet ani mobilné telefóny. Celý jeden mesiac som nemala nikoho, s kým by som sa mohla porozprávať po slovensky. Čo by som vtedy dala za to, keby som mohla ísť na nejaké stretnutie s krajanmi! O podujatí, kde by sa nielen v hľadisku hovorilo po slovensky, ale aj na scéne by účinkovali slovenskí umelci, som mohla len snívať. A o možnosti naučiť poriadne moje deti aj môj rodný jazyk ani nehovoriac... Všetky tieto možnosti v Rakúsku máme práve v rámci Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku. Vážme si to! Nie je to samozrejmosť! Je za tým plné nasadenie zaniatených dobrovoľníkov, ktorí spolkovým aktivitám obetujú svoj voľný čas. A že tých aktivít nie je málo, môžete sa presvedčiť aj v tomto čísle Pohľadov. Budeme radi, ak naše podujatia znovu navštívite a privediete aj ďalších slovenských priateľov. Pretože najkrajšou odmenou za prácu spojenú s prípravou našich programov je plné hľadisko spokojných divákov...

Ingrid Žalneva

OTEC A SYN

Dr. Anton Hrabovec - žilinský rodák, ktorý minulý rok oslávil 85. narodeniny, čestný predseda Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku, je spätý so životom zahraničných Slovákov.

V rozličných funkciách sa venoval práci pre emigrantov a Slovákov v Rakúsku.

Cesta zo Žiliny do Viedne nie je veľmi dlhá – jedna hranica a človek nemusí ani dvakrát tankovať.

Tonko však potreboval pol sveta na to, aby sa tu usadil. Jeho cesta viedla cez Bratislavu do Bangladéša, odtiaľ do Malajska,

Kene a Indie až napokon cez Salzburg sa dostal do Viedne.

Študoval na Vysokej škole technickej v Bratislave, po niekoľkoročnej praxi vo

Výskumnom ústave zväračskom sa roku 1965 prihlásil na

konkurz do UNESCO a spravil svoj prvý veľký skok do sveta

– do východného Pakistanu, dnešného Bangladéša.

Tu pracoval ako zväračský odborník na polytechnike v meste Chittagong. Nasledovali tri mesiace v Kuala Lumpur,

Malajsku a tri roky na univerzite v hlavnom meste Kene Nairobi a potom Tiruchirapalli južne od

Madrasu v Indii. Roku 1972 sa so svojou rodinou, manželkou

Aničkou a dvoma deťmi, dcérou Katkou a synom Petrom, presťahoval do Viedne, kde opäť

pracoval až do dôchodku vo Výskumnom ústave zväračskom.

Fotografie: archív autora

Tonko Hrabovec so svojou manželkou Aničkou

S ANTONOM A PETROM HRABOVCOVCAMI O POČIATKOCH RAKÚSKO-SLOVENSKEHO KULTÚRNEHO SPOLKU

Na jar roku 1985 som sa zúčastnil na generálnom zhromaždení Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku v ateliéri Dr. Kočího. Niekoľko tvári som poznal zo slovenského kostola – vtedy na Ungargasse v 3. okrese, ale ináč som o spolku nevedel nič. Ani som sa nenazdal a už som bol vo výbore nášho spolku rakúskych Slovákov, kde som do dnešných čias. No a kto to má na svedomí? Tonko Hrabovec. Na rezkeho staršieho pána s úsmevom na tvári, ktorý bol vždy zapálený pre Slovákov, si pamätám hneď od prvého stretnutia. Do spolkových aktivít vťahol nielen mňa, ale aj svoju manželku i syna Petra. V tomto roku si pripomíname 30. výročie založenia nášho spolku. Vybral som sa preto za obomi – za otcom i synom, aby sme spoločne zaspomínali na začiatky etablovania Slovákov v Rakúsku pod hlavičkou nového spolku a ako národnostnej menšiny.

Najprv som sa porozprával s Antonom Hrabovcom:

Neuplynulo ani desať rokov od tvojho príchodu do Rakúska a založil si s ďalšími slovenskými aktivistami okolo architekta Jána Kočího náš spolok – RSKS. Bolo to presne 29. októbra roku 1982, keď sa vo Viedni uskutočnilo zakladajúce generálne zhromaždenie spolku a schválilo navrhnuté stanovky, plán činnosti i finančný plán. Koľko členov mal vtedy spolok? Čo vás vlastne viedlo k založeniu spolku?

Členov sme nikdy nepočítali: kto prišiel, zúčastnil sa. Založenie spolku vyplynulo z tej rakúskej zvyklosti – kamkoľvek sme prišli niečo vybavovať, prvá otázka bola, koho zastupujeme. Preto sme museli spolok založiť, zaregistrovať a zvoliť výbor, ktorého členom si sa stal aj ty. Náš spolok bol predseda v čomsi výnimočný, bol najmladší zo všetkých slovenských spolkov na svete. Klobúk dole!

V konečnom dôsledku to bola aj tvoja zásluha, lebo si nevynechal žiadnu príležitosť osloviť nových členov. Spolku si venoval veľa svojho voľného času. Čo bolo naozaj vzácné, že aj tvoja manželka Anička a syn Peter boli aktívni v rozličných funkciách v spolku. Dá sa povedať, že vládla vtedy taká rodinná atmosféra, nie? Na akú veselú príhodu zo spolkového života si spomínaš?

Počas prípravných rozhovorov pred oficiálnym uznaním spolku som s Tãnou Masaryk navštívil prof. Ermacor (známy odborník na práva menšín). O rok som znova za ním prišiel a začal skromne: Neviem, či sa na mňa budete pamätať. „Ale áno, boli ste tu s jednou dámou s takým (rozťahol ruky doširoka, ako mohol) klobúkom.“ Iná príhoda, skôr radostná než na rozosmiatie, mi utkvela v pamäti zo stretnutia pri jazere pri Badene. Zišli sme sa tam a spoločne spievali. Každý musel rozkázať nejakú slovenskú pesničku. Keď navrhol takú, čo už zaznela, dostal pokutu. Spievali sme (aj žartovné piesne!) nepretržite plných sedem hodín – a pesničky sa neopakovali!!

Tak to máš pravdu. Spievalo sa vtedy tuším viac ako teraz. Dokonca sme mali spevokol, ktorý viedla Tãnička Masaryková. Viem ale, že nielen spievaš, ale že aj rád píšeš,

a spracoval si aj spomienky zo svojich ciest. Pre našich čitateľov je však zaujímavé, že si bol šéfredaktor Pohľadov. To boli časy, keď sme všetko robili s minimálnym rozpočtom. Na kolene. Čo ti ostalo v pamäti z toho obdobia, keď si prevzal úlohu šéfredaktora? Čo by si odkázal dnešnej redakčnej rade? Čo máme zlepšiť?

My sme vtedy stáli pred celkom inými otázkami než vy dnes, moje pamäti by málo pomohli, a rady radšej nerozdávam; robíte to dobre, môžem len gratulovať a priať úspešné pokračovanie. Najmä posledné čísla Pohľadov boli vynikajúce.

Tvojou najväčšou zásluhou a podľa mňa vyvrcholením tvojej činnosti bol 9. september 1992, keď boli Slováci v Rakúsku uznaní za osobitnú národnostnú skupinu. Vtedy sa vďaka tvojmu úsiliu položili základy terajšej existencie krajaných spolkov v Rakúsku a zároveň sme sa v spoločnosti zviditeľnili. Tvoje kontakty s politickými predstaviteľmi v Rakúsku – hlavne s Dr. Busekom ti v týchto snahách určite pomohli. Kde si sa spoznal s Busekom a na akú epizódu zo spoločných stretnutí si spomínaš?

Dr. Buseka som už dlhšie poznal, keď ma pozval na Generálne zhromaždenie

Svetového kongresu Slovákov roku 1981 do Toronta (samozrejme, vopred to dojednal so Štefanom Romanom, jeho predsedom). Aj on nám radil: „Gründen Sie einen Verein!“ (Založte si spolok!). Raz som potreboval od Dr. Buseka odporúčajúci list. Za päť minút som ho mal v ruke. Vyjadril som svoj obdiv. Dr. Busek na to: „Ich bin zur Effizienz verdammt!“ (Som na efektívnosť odkázaný!). Ale keď som si prišiel po knihy o Slovákoch, ktoré som mu požičal, priznal sa, že o svojich susedoch doteraz nič nevedel, „Das war eine Bildungslücke“ (To bola medzera vo vzdelaní). Inak uznanie Slovákov za národnostnú skupinu som vždy považoval za vec cti, prináleží nám to, zviditeľňuje nás to – ako hovoríš, zrovnoprávňuje; umiestňuje nás kam patríme. A Dr. Tichy (vtedajší šéf sekcie Ochrany ústavy Bundeskanzleramt) si veľmi cenil, že sme žiadosť (ktorú on potom spracovával) podali dlho predtým, než sa Slovensko osamostatnilo. Škoda, že Tajka Beňovská, s ktorou som žiadosť podával, sa z úspechu nemôže tešiť.

Milý Tonko, vďaka za rozhovor a v mene krajanov v Rakúsku za tvoje nasadenie pre život Slovákov v Rakúsku.

A ja zas ďakujem Vám všetkým, ktorí v tom pokračujete. Najmä, že to robíte popri zamestnaní...

Peter Hrabovec sa narodil roku 1958 v Bratislave. V rokoch 1965 až 1972 žila rodina Hrabovcovcov v rôznych krajinách Ázie a Afriky, kde otec Anton pôsobil ako zamestnanec medzinárodnej organizácie UNESCO. Peter zmaturoval v Rakúsku, kam sa presťahovali, a potom pokračoval v štúdiu elektrotechniky na Technickej univerzite vo Viedni. Už ako vysokoškolák organizoval stretnutia slovenskej mládeže v západnej Európe a pomáhal slovenským emigrantom dostať sa do Rakúska alebo ďalej do inej krajiny. Bol spoluzakladateľom Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku a v roku 1985 ho zvolili za jeho predsedu. Okrem toho sa podieľal aj na organizácii dvoch svetových festivalov slovenskej mládeže v Mníchove a v Semmeringu. Od roku 2005 žije so svojou rodinou na Slovensku, kde pracuje ako technický manažér v oblasti IT.

Peter Hrabovec dnes

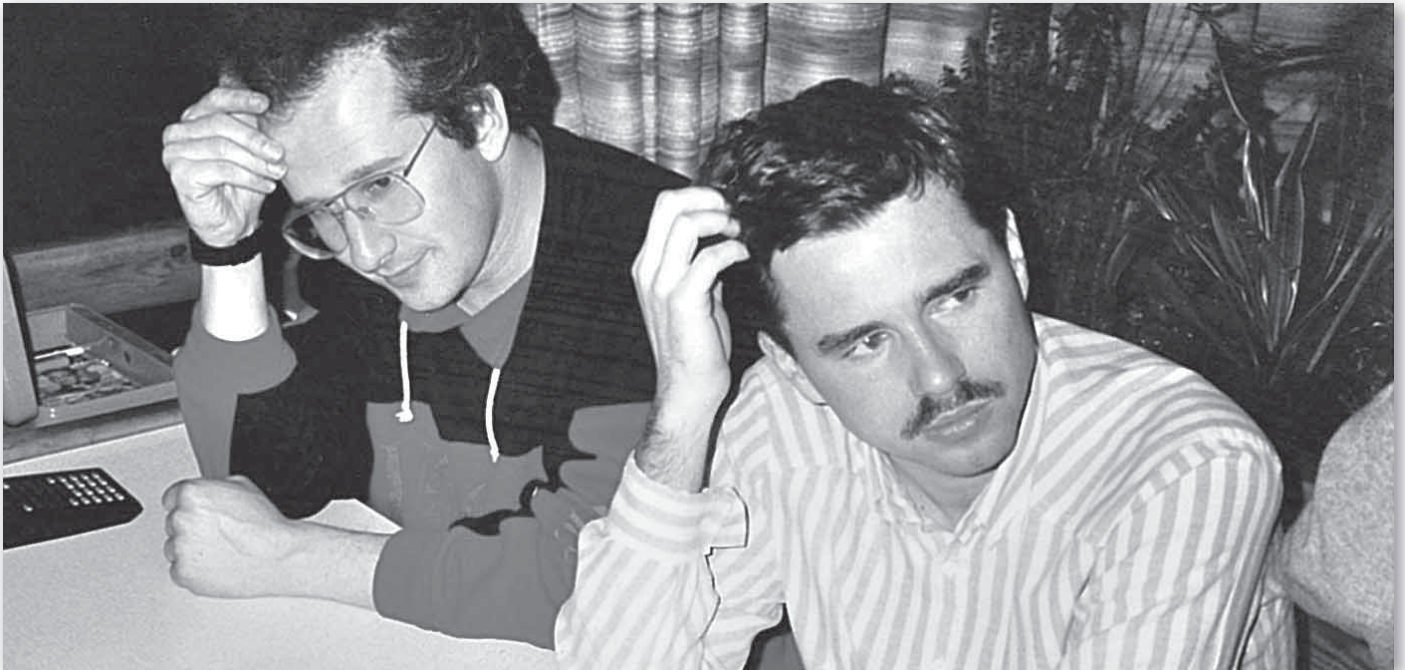
Peter, práve som na prstoch počítal, koľko rokov sa už poznáme – dobrých dvadsaťpäť. Pamätáš sa ešte na roky krátko pred pádom železnej opony, ktorá nás vytlačila zo stredu Európy na okraj slobodného sveta? Ako si ty vnímal túto situáciu?

Podobne ako väčšina: radosť nad pádom komunizmu, s nesmiernym očakávaním som sa tešil na politickú, spoločenskú slobodu, že už nebudem len snívať, ako 'niekedy, keď padne režim', budem môcť ísť na Slovensko, ale aj sa tam skutočne a bezprostredne môcť

vybrať. Nebol som sám takýto naivný, že som nevnímaval indikátory a barometre, ktoré už vtedy, rovnako ako aj teraz, zreteľne ukazovali skôr na 'búrku' ako na 'slniečno'. Hlasy o 'dobrých starých časoch' sa ozývajú tak na jednej, ako aj na druhej strane bývalej železnej opony, ale iste treba dať Slovensku ešte čas, aby dobehlo desaťročia formovania politickej, ekonomickej a národnej zrelosti, ktoré zažívali okolité krajiny. Pozoruhodné je, že kým Slovensko má toto zrenie a zenit ešte zdanlivo pred sebou, značná časť krajín bývalej západnej Európy akoby ich už mala za sebou.

Streťovali sme sa pravidelne. Myslím, že sme sa vhodne dopĺňali. Ty si dobre poznal rakúske prostredie, vedel si sa tu pohybovať. Ja som ešte nebol celkom odtrhnutý od môjho rodiska, priateľov, rodiny. Čudoval som sa nad vecami v rakúskej spoločnosti, ktoré boli pre teba už normálne. Spolu sme sedeli nad prvým číslom – bola to vlastne len dvojstránka – POHLADOV. Vtedy bol HORIZONT meradlo úspechu a aspoň môj sen bol motivovať ľudí aj v Rakúsku, aby prispievali do nášho periodika, aby sme sa mu trochu priblížili. Keď už nie formovať svetonázor našich krajanov, tak aspoň pohľady na život, na nás – krajanov v zahraničí. Čo boli tvoje priority, keď si sa stal predsedom spolku?

Bohužiaľ, aspoň vtedy, keď spolok vznikol, už len fakt, že má existovať, bol pre

Peter Hrabovec (vľavo) s autorom rozhovorov Vladom Mlynárom v začiatkoch existencie RSKS

Slovenky a Slovákov v Rakúsku skôr rozdeľujúca ako zjednocujúca sila. A to napriek tomu, že jedným z hlavných základných kameňov spolku mala byť aj bola (historicky videné) jednota. A to sa spolku, teda jedincom, ktorí investovali čas, energiu a nemali vlastných finančných prostriedkov, aj podarilo – zjednotiť značný počet rodákov na úrovni národnej, kultúrnej a spoločenskej. To, že dlhý čas do časopisu prispievala aj slovenská duchovná služba, bolo pre mňa veľmi dôležité a hodnotné, spolok sa ale nikdy nezatváral pred inými konfesiami. Že POHLADY naďalej vychádzajú a nezanikli, je dôkaz, že to bolo rozhodnutie dobré a správne a koncentrovanie sa na kontinuitu bola strategicky správna perspektíva. To, že časopis teraz vyzerá inak, je logický vývoj a teší ma to. Aj keď orientácia sa značne zmenila, ale asi pokrýva potrebu a záujmy slovenského publika v Rakúsku, ktoré mi je už medzičasom trochu cudzie.

Organizovali sme spolu niekoľko úspešných lyžovačiek, mládežníckych stretnutí – či už v Rakúsku alebo aj v Nemecku. Na ktoré máš mimoriadne spomienky?

Pozerajúc dozadu, pripomínajúc si aj okrúhle výročie úmrtia Jožka Šrámka, bolo každé stretnutie jedinečné a svojské, avšak rozhodujúca bola v mojich očiach kontinuita a stálosť, menej štatistiky účasť. Treba si aj otvorene priznať, že situácia, okolnosti a podpora kľúčových ľudí nám, keď nie úplne umožnila, tak aspoň veľmi značne uľahčila prácu. Nepripomenúť si v tejto súvislosti osobnosti, ako otca arcibiskupa Hrušovského, otca biskupa Kaľatu, v jeho tichosti otca Číka, ako aj otca Dubovského na jednej strane, nespočetné obetavé duše a ruky pomáhajúce pri organizácii, v kuchyni, pri realizácii

programov a plánov, ako aj v spojení v duchu a modlitbe na druhej strane, bola by do neba volajúca arogantnosť a neskromnosť, ktorej nemám právo dopustiť sa. Som presvedčený, že teraz by sa ani nám, ani iným nepodarilo, čo sme robili, okolnosti sú iné, ľudia sú iní. Mali sme privilégiá a šťastie zažiť záblesky slovenského neba na zemi, a za to som tak pre seba, ako aj pre iných, s ktorými zdieľam tento zážitok, nesmierne vďačný.

Už niekoľko rokov žiješ na Slovensku. Zažil si veľa politických, hospodárskych, ale hlavne spoločenských zmien na Slovensku. V čom vidíš ešte stále veľký rozdiel medzi Rakúskom a Slovenskom? Na čo si nemôžeš zvyknúť a čo by si nerád stratil?

Keď som s rodinou v roku 2005 prišiel na Slovensko, hovorilo sa, že do desiatich rokov sa vyrovná priepasť ekonomická, spoločenská, politická, avšak dosiaľ sa tak nestalo. Nemôžem nevnímať, že namiesto vyrovnávania sa situácia ešte viac polarizuje, napätia sa zvyšujú a výrazne prevládajú záporné vplyvy nad kladnými. Nepreskočila iskra presnosti, dochvilnosti, znášateľnosti, ale skôr sa v celej Európe rozširuje spoločenský aj ekonomický úpadok. Napriek tomu, že mnohé firmy podnikajúce na Slovensku označujú tunajšie pomery ako 'orientálne', neubránim sa dojmu, že vzdor všetkému je na Slovensku 'život, energia, nádej na vzrast, potenciál' – a tieto prvky asi nenachádzajú v krajinách západnej Európy, odkiaľ utekajú. Priamosť, možno aj úprimnosť, ktoré niekedy aj bolia, na Slovensku cítim, ale v Rakúsku nie.

Ako vnímaš Slovákov v Rakúsku dnes s odstupom a spoza hranice?

Čo považuješ za pozitívne a čo ťa trápi? Máš nejaký odkaz hlavne pre mladých Slovákov, ktorí prichádzajú do Rakúska?

Už som veľmi dlho mimo Rakúska, preto moje vnímanie tak Rakúska, ako aj rodákov v tejto krajine sa prikláňa k textu rakúskeho speváka Reinharda Fendricha: „... keď med tečie do očí...“. Ešte nie som dosť starý a iste nie dosť dôležitý, aby som zanechával odkazy, avšak zosmutnel som, keď sa ma viacerí na Slovensku pýtali, či ísť do zahraničia, alebo zostať 'len' doma. Dohováral som im, že síce možnosti boli vtedy v zahraničí lepšie, platy podstatne vyššie, uznanie možno rýchlejšie, ale za cenu nemalú – opustenie domoviny – a s nepochopením pozerali na mňa, asi neuvedomujúc si túto hodnotu. Všade je teraz maxima 'užiť si' a nie nejaké fádne 'obetovať sa', avšak na Slovensku sa ešte pri skromnosti a obetavosti nájde niečo, čo sa už inde definitívne vytratilo.

Milý Peter, vďaka za rozhovor a v mene krajanov v Rakúsku prajem tebe a rodine ešte všetko dobré a veľa úspechov.

Odhádzam. V hlave veľa myšlienok. Oživil sa spomienky na zašlé časy. Emigrácia. Pohľad z Hainburgu na hrad Devín, Dunaj – vlnka za vlnkou. Vtedy, keď nás v zahraničí spájala železná opona. Vtedy mnohí z nás hľadali tie maličkosti, ktoré nás, Slovákov, rozlišujú od našich rakúskych spoluobčanov. Čo máme naozaj v srdci? Čo je nám blízke? Ešte niekoľko hodín mi v hlave vírili podobné myšlienky.

Otec a syn – dve generácie, jedna rodina – celkom iné osudy, iné spoločenské rámcové podmienky. ■

POD ARCIBISKUPSKÝM KLOBÚKOM PRIMACIÁLNEHO PALÁÇA

23. máj 2012 – deň ako každý, a predsa iný. V tento deň sa uskutočnila exkurzia študentov Inštitútu slavistiky Viedenskej univerzity do Bratislavy. Pätnásť študenti slovakistiky a dve vyučujúce Inštitútu slavistiky Viedenskej univerzity, Mgr. Eva Maliti Fraňová, CSc., hostujúca profesorka z Ústavu svetovej literatúry Slovenskej akadémie vied, a Mgr. Mária Zatkalíková, PhD., boli hosťami primátora mesta Bratislavy Milana Ftáčnika.

V Primaciálnom paláci

Fotografie: Martina a Mario Wolfovci

Program bol bohatý – zahŕňal návštevu historickej i modernej časti mesta spojenú s výkladom o pamätihodnostiach Bratislavy i o jej perspektívach. Hlavným bodom exkurzie bolo oficiálne prijatie u pána primátora v reprezentačných priestoroch Primaciálneho paláca. Vežové hodiny práve odbíjali dvanásť, keď pán primátor prehovoril. Študentom porozprával okrem mnohých zaujímavostí o prítomnosti hlavného mesta Slovenskej republiky aj niekoľko nevšedných príbehov opradených legendami. Napríklad o návšteve H. Ch. Andersena, ktorého vyzvali, aby o našom meste – vtedajšom Prešporku či Pressburgu alebo Pozsony – napísal rozprávku. Veľký majster rozprávkár sa vraj zahľadel na Bratislavský hrad (v tom čase síce už v ruinách) a odvetil, že vzhľadom na krásnu a výhodnú polohu hradu i mesta v rozprávke žijeme, a preto netreba napísať novú rozprávku.

Po zaujímavej prezentácii spolupráce Bratislavy s Viedňou v rámci Twin City regiónu si pán primátor Ftáčnik pripil so študentmi na zdravie a na úspechy pri štúdiu slovenského jazyka.

Potom už prebrala slovo sprievodkyňa, ktorá nás previedla ďalšími miestnosťami Primaciálneho paláca, vyrozprávala históriu jedinečných slávnych gobelínov

zobrazujúcich lásku antickej kňažky Hero a jej milého Leandra, ukázala nám Zrakdlovú sieň i Kaplnku sv. Ladislava, ako aj nádvorie so známou sochou sv. Juraja s drakom.

Veľa sme sa dozvedeli aj o umeleckých dielach, najmä o obrazoch panovníčky Márie Terézie a Jozefa II., aj o krajinomalbách,

Primátor Bratislavy Milan Ftáčnik a Mária Zatkalíková

ktoré dekorujú priestory Primaciálneho paláca.

Poludňajšia prestávka už patrila kulinárskym špecialitám, a to najmä jedlám z diviny pripraveným podľa starých „prešporských receptov“, ktoré sme ochutnali v známej bratislavskej reštaurácii Modrá hviezda, ležiacej pod Bratislavským hradom. Nechýbali ani tradičné bryndzové halušky.

Popoludnie sme venovali prechádzkam po uličkách a pasážach Starého Mesta, ale aj návšteve moderného obchodného centra Eurovea s nádhernou dunajskou promenádou. Pri prechádzke mestom sa študenti stretli aj so slovenským hercom Richardom Stankem, ktorý ich srdečne pozval na premiéru divadelného predstavenia do novej budovy SND.

I počasie nám prialo. Po celý deň nás sprevádzalo slniečko, ktoré sa síce na krátky čas skrylo za niekoľko obláčikov, z ktorých aj zopár kvapiek spŕchlo, ba k večeru sa nakopilo aj niekoľko búrkových mračien, ale napokon ich dunajský vetrík rozptýlil a väčšia časť dňa bola pekná a slnečná. Vláčikom do Viedne sa naši študenti vrátili až večer – značne unavení, ale obohatení o nové poznatky, dojmy a zážitky. ■

Jana Gregor-Rogler

Vilma Zúbek

Keď máme v našom spolku nejaké podujatie, vždy čakáme, kým sa vo dverách zjaví vysmiata tvár pani Vilmy. Nevynechá nijaký program, a to ani napriek tomu, že na prvé poschodie bez výťahu sa jej ťažko vystupuje. Keď je pani Vilma v spolkovej miestnosti, vieme, že už môžeme začať. Je to naša najvernejšia a najštedrejšia návštevníčka.

Meno Zúbek vyvoláva vo mne milú spomienku na školské lavice, hodiny slovenčiny a ľúbostný príbeh Ľudovíta Štúra v knihe Jar Adely Ostrolúckej.

Jej autor Ľudo Zúbek bol najstarší z deviatich súrodencov. Jeden z nich, Karol, si zvolil za manželku Vilmu, viedenskú rodáčku so slovenskými koreňmi.

O Vilme Zúbek s nebojácnym srdcom, ktorá svojho milovaného tajne ukrývala v dodávke, aby ho v povojnovej Viedni previezla zo sovietskej do americkej zóny, ste sa dozvedeli v Pohľadoch roku 2003. Dnes som vystriedala Ingrid Konrad na hosťovskej stoličke v obývačke pani Vilmy ja. Porozprávali sme sa o podujatiach Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku, ktorých bolo za 30 rokov jeho trvania neúrekom. Pani Vilma sa zúčastnila takmer na všetkých a mnohé jej zostali v pamäti ako nezabudnuteľné zážitky.

Myslím, že by si za to zaslúžila čestné uznanie alebo aspoň titul „zaslúžilá návštevníčka“ spolkových podujatí.

Fotografie: autorka a archív redakcie

Vilma Zúbek spomína

JEDNA Z NAJVERNEJŠÍCH

Pani Vilma, ani vo vašom veku 88 rokov nevynecháte nijakú príležitosť, aby ste si mohli pozrieť účinkovanie slovenských umelcov alebo umelkyň, ktorí k nám pricestujú, a po vystúpení sa s nimi aj s ostatnými Slovákami porozprávať. Pomaly, ale isto vyjdete po schodoch do sály na Otto-Bauergasse. Hoci ste sa narodili vo Viedni, k nám Slovákom máte veľmi blízko.

Moja mama bola Záhoráčka, prišla do Viedne slúžiť ako dvanásťročná. S otcom sa zoznámila tu vo Viedni, on tiež prišiel už ako dieťa zo Záhoria, z Malaciek. Mali ťažký život, až neskôr si otvorili obchod so zeleninou a ovocím. Takže ja mám slovenský pôvod, a potom ma hlavne môj muž Karol motivoval k láske k Slovákom. Práve bolo 10 rokov, čo zomrel...

Vidím ho tu na veľkej fotografii na stene. Vo vašom útulnom byte máte aj veľa pekných vecí zo Slovenska, hlavne modranskú keramiku, valašky, dokonca veľkú drevenú sochu Jánošíka.

Tú mi darovala švagriná Irma, manželka Luda Zúbka.

Odbočím síce od témy, ale som zvedavá, aké spomienky máte naňho?

Môj manžel hovoril, že Ludo bol v Malackách prvý, kto sa stal oficerom a ešte aj prvý, kto kúpil rodičom rádio. A ďalší jeho brat Theodorik bol kňazom, mysliteľom a tiež písal.

Vy ste sa stretávali so Slovákami žijúcimi vo Viedni ešte pred vznikom

Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku, ako ho poznáme.

Mne je celé Slovensko vzácné, viete, robí mi dobre byť medzi Slovákmí. Na môj prvý ples Slovákov v Sauerhofe v Badene v roku 1939 som si ako 15-ročná hrdo obliekla slovenský kroj.

To je veľmi milé, ja som bola na niekoľkých plesoch viedenských Slovákov v hoteli Radisson v posledných rokoch, vy ste tiež prišli a zakaždým ste venovali do tomboly cenu – „prekvapenie pani Vilmy“. Bola to vždy nejaká flaštička a torta...

Áno, bola to torta Panama – jediná torta, akú pečiem (smiech)...

Aké programy ste mávali na vašich stretnutiach so Slovákmí v minulosti?

Program nebol taký bohatý ako dnes. Deti recitovali básničky, ale hlavné bolo, že sme sa porozprávali, poradili sme si. Každú prvú nedeľu sme sa stretávali, prišlo nás dvesto, niekedy až tristo do sály hostinca na Capistránskej ulici vedľa kostola Stiftskirche. Ani pozvánky nebolo treba posilať. A na Grabene sa niektorí tiež stretávali, tam, kde dnes majú vyložený ten pekný porcelán, bola pomoc pre utečencov z Československa ešte do roku 1988.

To už šesť rokov existoval náš spolok, ale nie v súčasných priestoroch. Vtedajší predseda prenajímal sálu v Uranii. Tam sa prezentovali slovenskí umelci žijúci vo Viedni. Kto z vystupujúcich na vás najviac zapôsobil?

Pani doktorka Masaryková krásne spievala. Keď vystupovala, svojou krásou a šarmom priťahovala ľudí, tiež sa zúčastňovala na podujatiach spolku.

Prečo si myslíte, že na naše spolkové programy na Otto-Baugasse niekedy príde iba desať divákov, hoci výbor posielal 1000 pozvánok a ešte máme informácie o programoch na internetovej stránke?

Vilma Zúbek v slovenskom kroji

Ja som z toho nešťastná, nechápem to. My sme kedysi nedostávali pozvánky, povedalo sa na stretnutí, kedy sa zídeme, a kto chcel, ten prišiel. Je to škoda, lebo programy sú veľmi kvalitné a stretnutia po nich, pri poháriku vína, veľmi príjemné. Často sa mi ani nechce ísť domov.

Nebude to aj tým, že predtým boli zatvorené hranice, krajanovia viac spolupracovali, potrebovali ten pocit spolupatričnosti... Alebo majú často taký dôvod ako ja, že sú až do neskorých hodín v práci?

Môže to byť. Mladí dnes žijú v takom uponáhlanom svete. Ale práve preto je dôležité občas sa aj zastaviť... Pani Janka, ja mám taký návrh. Urobte Heuriger Abend, možno to by pritiahlo ľudí, ja to tak posudzujem. Keď bol v spolku herec pán Jozef Vajda, pozvala som ho po predstavení pod vechu. Bolo nás tam asi sedem, výborná nálada, pánovi Vajdovi sa

Pani Vilma (vľavo) nikdy nechýba v hľadisku

to ohromne páčilo. Všetci boli nadšení. V Heuriger Berger na Himmelstrasse 19, aj na Cobenzlgasse 24 spievajú a výborne hrajú slovenskí hudobníci.

Koho zo slovenských umelcov by ste si priali, aby sme pozvali do spolku?

Priznám sa, že ja ich až tak nepoznám. Výber ponechám preto radšej tým povolanejším. Napokon je to pre mňa aspoň aj svojím spôsobom prekvapenie.

Na besede s pani Krížikovou – vynikajúcou slovenskou herečkou – ste boli tiež. Ako sa vám páčila?

Evu Krížikovou som videla vo Volkstheater ešte za totalitu, bola mladšia a mala hlboký výstrih, chlapi boli hotoví. Nebohý Július Pántik vyronil na javisku ozajstné slzy. Keď Slováci účinkovali v hre Oidipus, rakúska herečka Lotte Tobisch sa vyjadřila, že predstavenie malo „Burgtheaterniveau“ („úroveň Dvorného divadla“ – pozn. redakcie). To bolo pekné, nie?

Áno, to je vysoké ocenenie z úst takej elegantnej viedenskej salónnej dámy, dlhoročnej organizátorky Operného bálu. Burgtheater je predsa po Paríži druhá najvýznamnejšia činohra Európy...

Pani Janka, nejdeme na obed na zámok Wilhelminenberg? Tam obsluhujú Slováci.

A poznáte tú novú reštauráciu vedľa Kostola kapucínov na Neuermarkt, ktorú otvorila slovenská spoločnosť koncom mája? Je tam polovica personálu zo Slovenska vrátane šéfkuchára. Ale nepodávajú halušky, skôr mediteránne špeciality, čítala som to v rakúskej aj slovenskej tlači.

Pani Vilma sa pousmeje: Hалуšky nemusím, pre mňa nie sú také tradičné ako pre Slovákov, lebo mám predsa viedenskú mentalitu, ale veľmi ma to zaujíma, tak poďme tam!

V reštaurácii nás obsluhoval čašník Marian z Bardejova. Pani Zúbek sa potešila, že s ním tiež môže hovoriť po slovensky. Pochválila som ju za jej peknú výslovnosť, no priznala sa mi, že to nebolo vždy tak, lebo od rodičov sa naučila len záhorácky dialekt a veru sa ako 18-ročná pred jedným slovenským mládencom za to hanbila. Určite prispeli aj spolkové stretnutia k vycibreniu jej slovenčiny.

V našom srdečnom rozhovore sme pokračovali do neskorých popoludňajších hodín. Ja som sa ešte dozvedela, že sa Viedenchania chodievali pozeráť, ako sa Slováci zabávajú na plesoch v hoteli Wimberger na Neubaugürtli, alebo ako pani Vilma rada spieva slovenské piesne. O tom nás presvedčila na júnovom výlete vo Wachau. Pani Vilma vie naspamäť texty piesní, aké ani ja, slovenská rodáčka, nepoznám, dojmavo mi niektoré predniesla. Myslím, že jej za všetkých čitateľov môžeme zaželať veľa zdravia, aby nám ešte dlho rokov robila spoločnosť na spolkových akciách. ■

Ingrid Žalneva

SPASIBO BOLO VČERA

Zatúžili ste niekedy nasadnúť na čarovný koberec a zaletieť s ním do ďalekej krajiny? Vznášať sa nad pradávными mestami s tyrkysovými kupolami, nad záhradami so šťavnatými plodmi a nad cestami, po ktorých karavány prepravovali hodváb a korenie? Tak nasadnite! Pozývam vás na výlet: tá krajina sa nazýva Uzbekistan.

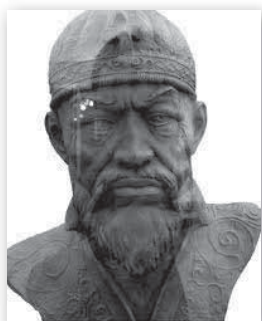
Typická kupola

Po dlhších útrapách je žlčník vyoperovaný, v priehľadnom vrecúšku si schovávam svoj poklad – žlčníkový kameň. Ešte v nemocnici mi poradili, že ho treba zahodiť niekam poriadne ďaleko! A tak si do svojej batožiny prikladám aj tento nezvyčajný doplnok. Veď Uzbekistan je ďaleko, až v Strednej Ázii. Čo o tejto krajine vlastne vieme? Socialistické školstvo nás učilo akurát to, že je súčasťou Sovietskeho zväzu a že sa tam pestuje bavlna. To, že tadiaľ prechádzala staroveká Hodvábna cesta, spomínali učitelia zemepisu len okrajovo. Namiesto toho sme museli naspamäť odriekať všetky sovietske republiky aj s ich hlavnými mestami.

Ulughbekova medresa na námestí Registán v Samarkande

Timur a jeho družina

Amir Timur

Do hlavného mesta Taškentu sme prileteli v noci. Keď som ráno vyzrela z okna hotelovej izby, prvé, čo som uvidela, bol Timur. Ale nie ten svetlovlasý chlapec s pionierskou šatkou, ktorého si pamätá moja generácia ako hrdinu známeho sovietskeho filmu. Uzbecký Timur je statný bojovník s tvárou ošľahanou vetrom bojových polí a s pohľadom, ktorý uzemní každého nepriateľa. Na námestí, ktoré nesie jeho meno, cvála Timur na koni a jednou

rukou pri tom akoby ukazoval na impozantné múzeum svojej dynastie. Amir Timur je znovuobjavený národný hrdina, zakladateľ uzbeckej štátnosti, ktorý v 14. storočí vytvoril ríšu rozprestierajúcu sa medzi Osmanským impériom a Indiou. Na jeho sile mu nebralo ani to, že kríval, bol vynikajúcim stratégom, organizoval výpravy a podrobil si jedno územie za druhým. Najdlhšia výprava – do Sýrie a Ankary – trvala sedem rokov. Počas nášho výletu navštívime aj jeho hlavné mesto, zoznámime sa s jeho vnukom Ulugbekom, ktorý na rozdiel od dobyvačného deda dával prednosť vede a filozofii,

a pozrieme si aj Timurovu hrobku. Človek by predpokladal, že bojovník takého formátu padne niekde v boji a spolu s dušou vypustí ešte naposledy strašný bojový pokrik... Skutočnosť však bola iná. Timur sa pripravoval na svoj najväčší vojenský záťah – do Číny. Bola zima a aby nezamrzol, nalieval sa len arakom, prechladol a to sa mu stalo osudným... Tak taký bol Timur a my – šiesti turisti zo Slovenska – sme sa na pár dní stali jeho družinou...

V hlavnom meste

V Taškente sme dostali sprievodcu Polata. Bol to taký nevyrazný mladý muž bez emócií, učiteľ angličtiny, ktorý stále niekam telefonoval a neprestajne nám vnucoval návštevu národného múzea. Nechápal, prečo radšej chceme ísť na televíznu vežu, veď obdobná veža v Kuala Lumpur je omnoho vyššia (!?) Pri pohľade z taškentskej „telebašne“, ktorá je najvyššou konštrukciou s vyhlídkovou terasou v Strednej Ázii a 11. najvyššou televíznou vežou na svete, sme skonštatovali, že v meste prevládajú dve farby: zelená a biela. V roku 1966 postihlo Taškent ničivé zemetrasenie, celé mesto sa muselo znovu vybudovať. Naprojektované bolo v sovietskom štýle – s veľkorysými bulvármi, rozľahlými námestiami a parkmi. Preto tá zelená. Bielu farbu má väčšina budov. To, že sme v orientálnom svete, prezrádzali len tyrkysové kupoly, ktoré sú obľúbeným stavebným prvkom

JE RACHMAT!

Fotografie: Ingrid Žalneva

aj v súčasnej architektúre. Nabilo sú natreté aj kmene všetkých stromov v meste, akoby podľa pravítka do výšky jedného metra. Na taškentských uliciach stretávate takmer výlučne len biele autá a mladých ľudí oblečených do bielych košiel' a blúzok. Mladá generácia pôsobí sebaisto, učí sa nielen po rusky, ale aj po anglicky a dokonca kórejsky, čo im otvára nové možnosti sebarealizácie. Uzbekistan sa začína prebúdzat' a oprašovať starú slávu. V roku 2004 bola založená nadácia Fórum kultúry a umenia Uzbekistanu, ktorá organizuje

veľkolepé podujatia zamerané na módu, dizajn, tradičné remeslá, kultúru. Do metropoly prichádzajú okrem našej družiny aj známe osobnosti a umelci z celého sveta. A aby som nezabudla – bielu farbu dodávajú mestu aj nevesty! Tú prvú sme uvideli pri Národnom divadle, vystúpila z dlhokánskej limuzíny, za ktorou zastala lada (samozrejme biela), vyskočili z nej mladí muži obťažkaní fototechnikou a začali nevestu fotiť. Neodolali sme a stlačili spúšte svojich fotoaparátov netušiac, že tých neviest uvidíme

Vyrojenie neviest

v nasledujúcich dňoch ešte aspoň pätnásť! K svadobnému obradu totiž patrí aj fotenie pri významných národných pamätníkoch... Nevesta bola krásna, celá v bielom, s dokonale upraveným účesom, vizážou i nechťami, mandľovými očami a snedou tvárou pomalovanou jemným bielym ornamentom. Len bola akási vážna. Podľa uzbeckých tradícií by sa nevesty nemali veľmi smiať, príliš veselá nevesta nepôsobí dosť seriózne a kultivovane...

Na úpäť Ťan-Šanu

K večeru začal fúkať silný vietor, ktorý v sebe víril púštny piesok. Polat povedal, že taký vietor prináša dážď. Bohužiaľ, mal pravdu. Na druhý deň nebolo počasie veľmi priaznivé, napriek tomu sme sa vybrali na výlet do západnej časti pohoria Ťan-Šan, do oblasti Čimgon. Čakala nás cesta lanovkou. Po dvoch sme si sadli na primitívne sedačky zo železa. Pod zadkom sme mali drevenú dosku a aby sme cestou nevypadli, ohli sme si k telu malú železnú tyčku, ako to kedysi bývalo na prastarých kolotočoch. V duchu sme boli radi, že nie je zima a nemáme na nohách lyže, pretože nohy nám voľne viseli vo vzduchu. Cestovať s pripnutými lyžami trojkilometrovú trasu, najmä keď na niektorých úsekoch pripomínala skôr húsenkovú dráhu, nie je asi veľmi príjemné. Navyše sa schovalo slnko, opäť sa zodvihol vietor, na sedačke nám bolo zima, netrepeživo sme vyzerali výstupnú stanicu. Napodiv sme tu neboli sami, miesto je obľúbené u domorodcov, chodia sem hlavne zamilované dvojice, ktoré majú na studenej sedačke o dôvod navyše túliť sa k sebe. Odmenou za otláčený zadok na tvrdej doske nám bol aspoň ako-taký výhľad na horský masív, na nebi sa prevaľovali ťažké oblaky, pomedzi ktoré sa pomaly opäť začínalo predierať slnko. Keď sme dorazili k jazeru Čarvak, stihlo sa vyčasiť. náš kamarát neodolal nádhorne do modra sfarbenej vode a v jazere sa aj vykúpal. S prezliekaním si nemusel robiť starosti. Napriek tomu, že je tu vybudovaný nový hotelový komplex, bolo tu ľudoprázdno. Tak sme si aspoň urobili malý piknik a rozložili svoje zásoby z domova. Ponúkli sme aj Polata a až neskôr sme si uvedomili, že sme v islamskej krajine a že Polat by vlastne nemal konzumovať maďarskú

Priehradné jazeró Čarvak

salámu. Radšej sme mu to nepovedali, nevedomosť ospravedľňuje... Ale inak žiaden div, že sme na to pozabudli. Uzbekistan je síce islamská krajina, ale šmrncnutá sovietskym komunizmom, náboženstvo tu nebije do očí, ženy nechodia zahalené, muezíni nespievajú z minaretov a dokonca sa toleruje aj striedma konzumácia piva a vína.

Vlakom do Samarkandu

Ako sprievodca sa Polat veľmi neosvedčil. Niekedy sme mali pocit, že vďaka našim knihám toho vieme o jeho krajine viac, on nevedel ani to, ako sa volá najvyšší vrch, a bolo úplne očividné, že na niektorých miestach bol po prvý raz v živote. Pri prehliadke divadla nevedel najst' vypínače, takže namiesto na bohato zdobený interier sme zízali do tmy (blahosklonne nám potom vrátili polovicu vstupného). V Taškente sme si pozreli najstaršiu kópiu koránu na svete, niekoľko starých, ale po zemetrasení prebudovaných islamských budov, ako aj múzeum nášho vodcu Timura. Národné múzeum, kam

nás Polat stále posielal, sme nestihli. Chceli sme sa totiž ešte povozit' po metre a nakuknúť aspoň do niekoľkých jeho honosných staníc. Pri vchode do metra stoja vždy policajti, ktorí prísny pohľadom šacujú cestujúcich a domácim dokonca kontrolujú tašky. Vo vnútorných priestoroch sa nesmie fotiť, čo je škoda, lebo mnohé stanice sú zaujímavé, bohato vyzdobené, s lustrami v tvare bavlníkových kvetov, mozaikami či kamennými reliéfmi s podobizňami sovietskych kozmonautov. Samozrejme, že zakázané láka najviac. Keď jeden vášnivý fotograf z našej skupinky len nenápadne priložil prst na spúšť, v tom mihu stál pri ňom muž v uniforme a dôrazne ho upozornil, že fotiť sa nesmie. S Polatom sme sa rozlúčili večer pred železničnou stanicou. Aj tu nasledovala prísna kontrola, nepomohol argument, že je náš sprievodca, keďže nemal lístok, do staničnej budovy ho nepustili. Prešli sme davom domorodcov cez ďalšiu kontrolu (ako na letisku) a dúfali, že aj bez Polata nastúpime do správneho vlaku. Vo vagóne bolo desať otvorených „kupé“. Boli od seba oddelené priečkami, na ktorých boli pripevnené z každej strany dve lôžka a ďalšie dve boli v priestore uličky. Nastúpili sme medzi poslednými, vagón bol plný. Nevie, či si viete predstaviť arómu, keď sa naraz vyzuje 60 ľudí. Ja áno... Únava, stiesnený priestor a ťažký vzduch nás premohli a keď sme konečne ako-tak zadriemali, ozval sa budík na kamarátkinom mobile. Kým sme ho vyšmátrali a zistili, ako sa vypína, stihol mobil pozobúdať najmenej polovicu osadenstva vagóna. Keď sme sa nachystali vystupovať, mali sme pred sebou uličku, v ktorej trčali samé nohy, v ponožkách i bez ponožiek. V duchu som si priala, aby vlak nezastal príliš prudko a ja som tvárou nepristála na niektorých chodidlách. Vystupovali sme len my, ale odľahlo nielen nám, že sme na správnom mieste, ale určite aj našim spolucestujúcim, že konečne je preč tá skupinka cudzincov, ktorí všetko fotili, stále sa chichotali a nevedeli vypnúť budík na mobile. Na stanici nás čakal náš nový šofér. V tom momente sme netušili, že je to medveď, ktorého sme práve zobudili zo zimného spánku...

Nech žije nezávislosť!

Na druhý deň sa po šoférovi zlahla zem. Spal... Po hodine meškania nám ho pomohli zobudiť dvaja mladíci z recepcie. Jeden sa volal Amir a druhý Timur. Popularita stredovekého dobyvateľa je stále živá. Veď Samarkand bol hlavným mestom jeho ríše. Práve tu sa rozhodol Timur demonštrovať svoju moc veľkolepou výstavbou, tu sa stavalo to najväčšie a najvyššperkovanejšie. Pohrajte sa s názvom mesta na jazyku, vyslovte ho pomaly, po slabikách: Sa-mar-kand... znie to, akoby ste povedali dra-ko-kam... Už v minulosti cestovatelia označovali

Bucharské obchodné uličky zakryté kupolami

Samarkand a hlavne jeho námestie Registán za perlu vesmíru a zrkadlo sveta. Nikde na svete nemáte námestie, ktoré by obkolesovali z troch strán katedrály. Na Registáne sú to tri medresy – bývalé islamské školy. Štvrtá strana je ponechaná voľná, aby si človek do sýtosti mohol vychutnať pohľad na tento architektonický skvost. Ani my sme sa nevedeli dočkať, keď v tom sme zastali pred niečím, čo vyzeralo ako vysoký plot, bolo to strašne veľké a strašne zelené! Upodozrievali sme nášho rozospätého šoféra, že nás zaviezol na celkom inú adresu, ale nie, bolo to tak, boli sme pred najkrajším námestím sveta! Do Uzbekistanu sme prišli v čase, keď celý národ oslavoval 20. výročie osamostatnenia od Sovietskeho zväzu. Už v hlavnom meste nás zarážali transparenty na všetkých budovách, aj historických, pripomínalo nám to trochu staré komunistické časy, len heslá neboli červené, ale v národných uzbeckých farbách – bielej, bledomodrej a zelenej. Nič to, že už bolo viac ako dva týždne po tomto veľkom sviatku, všade viaľi zástavy a heslá hlásajúce šťastnú budúcnosť. V Samarkande museli byť oslavy poriadne okázalé, pretože tu – priamo na tej vyhladkovej strane Registánu – postavili zelenú tribúnu! Našťastie sa už žiadne transparenty nenachádzali na budovách, takže sme tie samarkandské stavebné šperky mohli obdivovať aspoň jednotlivo.

Prechádzka po Samarkande

Najpozoruhodnejším prvkom fasády medresy Šer Dor sú levy, ktoré akoby prehltli slnko. Zaujímavé sú nielen preto, že vyzerajú skôr ako tigre, ale preto, že v islamskej architektúre sa normálne nesmú zobrazovať živé bytosti. A tu okrem levov nájdete aj gazely a vtáky. V medrese Tilja Kori vykoná každý turista rovnaký rituál: vojde dnu, zakloní hlavu a od údivu otvorí ústa. Steny vnútornej mešity pokrývajú modré dlaždičky, ale hlavne kufické nápisy, rastlinné ornamente a kaligrafické obrazy z čistého zlata. Veď aj samotný názov znamená v preklade „zlatom obložená“. Tretiu medresu dal postaviť osvietený muž, Timurov vnuk Ulugbek. V medresách kedysi bývalo a študovalo vyše 100 mladých mužov, ktorí sa tu zdokonaľovali nielen v koráne, ale aj v poézii, matematike, dejinách, medicíne a iných vedách. Aj samotný Ulugbek tu prednášal. V Samarkande sa našli zvyšky jeho hvezdárne. Dnes sa v medresách nevyučuje. No nestali sa z nich prázdne múry so zašlou slávou bez života, naopak, ich rozľahlé vnútorné dvory poskytujú príjemné posedenie pod starými stromami, v bývalých ubytovniach sú obchodíky so suvenírmi a niekde dokonca aj reštaurácie. Pre domácich sú pútnickými miestami. Jednu takú skupinku sme zastihli aj v hrobke veľkého Amira Timura. Nebolo to však modlenie, na aké sme zvyknúť z arabských krajín, muži aj ženy (prostovlasé) sedeli spolu na laviciach a s rukami rozťahnutými

k nebu pokojne odriekali verše z koránu. Nikto si nebil čelo o zem, ich spoločná modlitba bola skôr akosi duchovnou meditáciou. Podobné skupinky sme stretli aj v nekropole Šahizinda, pútnici nechávali v hrobkách bankovky a my aspoň svoj obdiv nad tou najtyrkysovejšou uličkou v celej krajine. V Samarkande postavil Timur pre svoju manželku aj dovtedy najväčšiu stavbu – mešitu Bibi Chanum. Pri výstavbe pomáhali dokonca aj slony, ktoré kvôli tomu nechal doviezť z Indie, na stavbu sám dohliadal a keď sa mu vstupný portál zdal akosi malý, jednoducho ho nechal zrútiť a postaviť väčší. Smelé plány boli ale nad vtedajšie technické možnosti, stavba sa krátko po dokončení začala rúcať, skazu dovŕšili zemetrasenia, z mešity ostala ruina. Na rekonštrukcii komplexu sa ešte aj dnes intenzívne pracuje.

Pokračujeme do Buchary

Samarkand sa nachádza na trase starej Hodvábnej cesty. Pri malej mešite Hazrat Hizr sa zastavovali karavány, každý sa tu chcel pomodliť, lebo veril, že mu toto miesto prinesie šťastie a že sa z dlhej obchodnej cesty, ktorá trvala aj osem rokov a viedla cez púšte, brody riek, úzke rokliny a iné nebezpečné úseky, vráti zase bez ujmy domov. V Samarkande som zahodila svoj žľčnikový kameň. Niekedy si predstavujem, ako sa tam zoznamuje s tamojšími kameňkami, rozpráva im o malej krajine v strede Európy a ony mu zato líčia bojové príbehy o chrabrom Timurovi. A keď sa tá malá hruška, čo ma tak strašne dokázala potrápiť, premení na prach a zmieša so zrnkami púštného piesku, možno ju vietor zanesie do miest, ktoré sme my nemali šancu navštíviť. Ale jedno mesto na nás ešte čakalo, ako bombónik na záver: Buchara – to ozajstné srdce Hodvábnej cesty. Celou cestou sme sa snažili udržiavať dialóg s naším šoférom, pretože len čo nastala trochu dlhšia pauza, oči mu začali podozrivo klipkať. Keď nás vozil po pamiatkach, vždy keď sme sa vrátili k autu, našli sme ho rozvaleného na sklopených sedadlách. Do Buchary sme cestovali popri bavlníkových poliach. V septembri sa začína zber, zapájajú sa doňho všetci obyvatelia, starí, mladí, žiaci i študenti. Na jednom mieste sme zastavili, aby sme si aj my nabrali niekoľko bielych chumáčikov. Pole bolo zaplnené bielymi, ružovkastými i žltými kvetmi, medzi nimi sa ukazovali už aj zrelé plody, ktoré v určitom momente puknú a vyskočia z nich vatové vlákna. Zbierať treba rýchlo, lebo inak sa

Bavlník

uvoľnia z kapsulky a schmatne si ich vietor. Na ceste sme stretávali nielen brigádnikov, ktorí sa po celodennej práci na poli vracali domov, ale aj traktory s vlečkami plnými tohto „bieleho zlata“. Na okrajoch dedín vyrastali pyramídy z bielych bavlniek, ktoré pripomínali obrovské cukrové homole. V produkcii bavlny patrí Uzbekistanu 6. priečka na svete.

Ďalšia zastávka na Hodvábnej ceste

Legendami opradené centrum Buchary akoby stále dýchalo atmosférou Hodvábnej cesty. Uličky majú názvy podľa toho, s čím sa tu obchodovalo. Aj dnes je tu živo, remeselníci predvádzajú výrobu tradičných uzbeckých produktov – vyšívanych kaftanov, pestrých čiapočiek (tubetejok), medených nádob, drevených pečiatok na chlieb, zlatých šperkov, kobercov, hodvábnych šatiek a vyrezávaných podstavcov pod korán. Rozľahlému komplexu Kalján s mešitou

pre dvanásťtisíc veriacich dominuje nádherný minaret, ktorý už v minulosti plnil pre karavány podobnú funkciu ako maják na mori pre lode. Minaret nie je obložený modrými dlaždicami ako väčšina tunajších pamiatok, je celý z jednoduchých tehál, ktoré sú v prstencoch usporiadané do rôznych ornamentov. Celkovú dekoráciu dotvárajú ešte aj tieň tehličiek, ktoré počas dňa menia svoj uhol a dĺžku. Podobne vyzdobené je aj Mauzoléum Samanidov z 10. storočia, majstrovské dielo ranej islamskej architektúry. Aj Buchara má svoje

Timurovi: potomkovia

Pečiatky na chlieb

námestie – Labi Hauz, síce menšie, s vodnou nádržou uprostred, ale veľmi príjemné a romantické. Domáci posedávajú na lavičkách v tieň päťstoročných moruší, hrajú domino alebo popijajú čaj v blízkych „čojchonách“. Večer zaplaví okolie vôňa národných špecialít – šašliku a plouf. Celé dianie pozoruje z jedného rohu námestia bronzový Hodža Nasreddin na somárovi – obľúbená postavička ľudových anekdot. Kedysi v Buchare vládol svojský emir, nepozvaným návštevníkom mesta hrozil trest smrti. Dnes turisti bez obáv navštevujú

jeho sídlo – pevnosť Ark a už sa pri tom ani nemusia neustále klaňať. Najsympatickejšou pamiatkou – aspoň pre mňa – je medresa Čor Minor (foto na titulnej strane). Názov znamená „štyri minarety“, veď naozaj – stoja tu – štyri veže ako urastené hříby s modrými klobúkmi. Na starých fotkách sme videli, ako si kedysi na všetkých štyroch bociany budovali svoje hniezda. Bociany patria k uzbeckým národným symbolom. V súčasnosti už síce na bucharskej medrese nehniezdia, ale ešte stále je ich v Uzbekistane plno. A to je dobre. Lebo tunajší obyvatelia veria, že pokiaľ tieto vtáky pokojne so svojimi širokými krídlami plachtia na oblohe, v krajine vládne mier a pohoda.

Stotridsať národností

Keby som sem spadla z oblakov a nevedela, kde som, nepodarilo by sa mi to určiť ani podľa domorodých obyvateľov. V ich tvárach sa odzrkadľuje celá Ázia, veď v Uzbekistane žije až 130 rôznych národností! A predsa je jedno poznávacie znamenie, ktoré by mi pomohlo trochu sa zorientovať. Pamätám si to ešte z čias, keď vo Zvolene boli sovietski vojaci. Ich manželky sa prechádzali po meste a vždy sme ich ľahko poznali podľa mohérových čiapočiek a zlatých zubov. V Uzbekistane móda zlatých zubov stále pretrváva, podaktorí majú zlaté dokonca oba rady zubov, takže ich úsmev je doslova žiarivý! Najväčšiu zmes tvári možno stretnúť na trhoch. A k tomu ešte neuveriteľnú pestrosť zeleniny a ovocia, šťavnatého, chutného a voňavého, dozretého na stredoázijskom slniečku. Najznámejšie sú dyne a melóny, v minulosti sa dokonca používali ako platidlo za otrokyne. A ďalej sušené marhule, hrozienka, oriešky a jadierka od výmyslu sveta. V starých detských kočkoch sa predáva typický okrúhly chlieb. Do jeho stredu sa špeciálnymi pečiatkami vyrážajú rôzne vzory. Ľudia nemajú problém z toho, že ich fotíme, sami nás dokonca prosia, aby sme si ich zvečnili do objektívu. Napriek tomu, že je tu toľko národností, dohovoriť sa dá po rusky, i keď jeden predavač na trhu ma upozornil: „Devuška, spasibo (ďakujem) – eto bylo včera, teper – rachmat!“ Len jediný raz sa nám stalo, že sme sa nemohli po rusky dohovoriť. V bucharských uličkách sme natrafili na skupinku veselých mladých žien, ktoré sa chceli odfotiť, spievali, tancovali a podobne sa predvádzali. Až sme mali chuť odložiť fotoaparáty a dať sa strhnúť ich veselou náladou, a to i napriek tomu, že sme sa s nimi nevedeli dorozumieť. Ale potom vyšla z domu taká staršia báryšňa a svojím pohľadom celé predstavenie rázne ukončila. Škoda, že sme nemohli stráviť viac času s touto skupinkou – popri nemastnom-neslanom Polatovi, večne spiacom šoferovi, typicky uponáhľaných obyvateľoch hlavného mesta a neusmievajúcich sa nevestách boli bezpochyby tými najveselšími osobkami, ktoré sme počas našich potuliek po Uzbekistane stretli. ■

Jozef Macura pred najznámejším hotelom v Dubaji

12. APRÍLA 2012 – Dlhoročný člen nášho spolku Jozef Macura nás počas svojej fotoprezentácie zaviedol do modernej krajiny, akoby zázrakom vybudovanej priamo na piesočnatej púšti. Vďaka „čiernemu zlatu“ – rope patria Spojené arabské emiráty k najbohatším krajinám na svete. Toto bohatstvo sa výrazne prejavuje vo veľmi expandujúcej atraktívnej výstavbe, v ktorej sa striedajú futuristické stavby od výmyslu sveta...

Počas zaujímavého večera sme prostredníctvom fotografií navštívili nielen Dubaj, ale aj ďalšie emiráty: Abú Dhabí, Šardžá, Fudžajra a Adžmán. Vyvrcholením prezentácie boli pohľady

z najvyššej veže na svete po zotmení, keď celý Dubaj zaplavili tisíce svetiel a fontána pod vežou začala svoju svetelno-hudobnú

Moderný Dubaj

šou. Keďže Jozefove obrázky sprevádzala autentická hudba, všetci prítomní mali pocit, že sa aspoň na chvíľku priamo ocitli v tejto ďalekej krajine...

-red-

Fotografie: Jozef Macura

Dado Nagy – odborník na slovenskú literatúru

10. MÁJA 2012 – Literárny večer s Dadom Nagyom a jeho hosťom – známym slovenským textárom a básnikom Kamilom Peterajom pritiahol milovníkov kvalitnej literatúry a poézie, ktorí na tomto podujatí získali aktuálne tipy na zaujímavé tituly zo slovenského knižného trhu.

Veľkým lákadlom bolo osobné stretnutie s básnikom Kamilom Peterajom, ktorý nezaprel svoje úžasné rozprávačské umenie. Počas príjemného

večera zaspomínal na svoje začiatky, ale aj na obdobie najväčšej popularity a ochotne prerozprával historiky, ktoré sprevádzali vznik jeho textov k piesňam pre nejednu osobnosť slovenskej populárnej hudby. Zároveň sme mali možnosť oboznámiť sa s jeho najnovšou básnickou zbierkou *Bosá v priesvitných šatách*, z ktorej nám na záver večera pán Peteraj prečítal aj niekoľko básní.

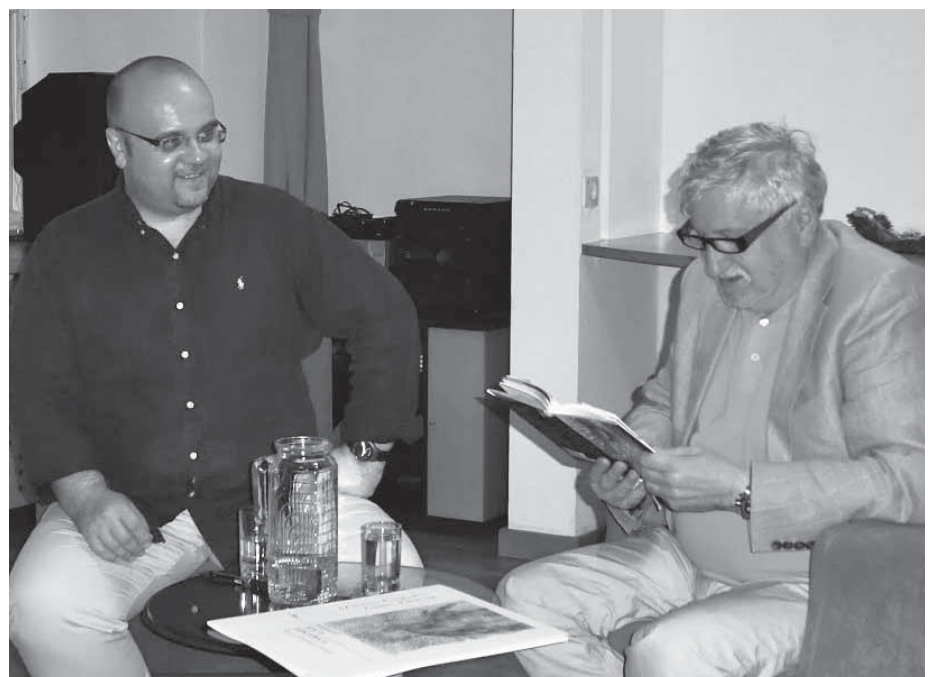
-red-

Plné hľadisko

Knižné novinky, ktoré nám predstavil Dado Nagy

Kamil Peteraj (vpravo) pri čítaní zo svojej zbierky

Fotografie: Ingrid Fux

Edith Veith

NESMEJTE SA, PROSÍM!

Divadelné inscenácie sú v našom spolku veľmi obľúbené a bohato navštevované, a tak sme na 26. apríla 2012 pozvali divadlo „Dívadlo“ zo Zvolena s predstavením *Nesmejte sa, prosím!* Napriek uvedenej požiadavke v titule sme sa celý večer všetci dobre bavili...

Na improvizovanej scéne v našich stiesnených, ale útulných priestoroch sa predstavili herci Jana Pilzová ako manželka Mia, Barbora Špániková ako milenka Nina a Michal Ďuriš ako manžel a milenc Boris. Hlavnou zápletkou tejto komédie zo súčasnosti z pera významného chorvátskeho dramatika Mira Gavrana v réžii poľskej režisérky Joanny Zdrada je klasický ľubostný trojuholník. Každá z postáv rieši ošemetné situácie naozaj netradične. Pobavia sa nielen manželky, tajné milenky, ale i manželia a utajení milenci. Hoci je to komédia, v podtexte rieši vážnejšie problémy – pre všetkých troch hrdinov je charakteristický egoizmus, ktorý nie je zjavný na prvý pohľad. Zdanlivo jednoduchá manželská nevera je len zásterkou na riešenie komplikovaných ľudských vzťahov a emócií.

Tento vzťah trvá už päť rokov a ako to v každom ľubostnom trojuholníku zvyčajne býva, vznikajú po čase problémy, lenže naši protagonisti ich riešia nezvyčajne. Milenka, ktorá svojmu milencovi oznámi, že zo vzťahu odchádza, je katalyzátorom, ktorý spustí mnoho prekvapení a na povrch vyplávajú zatiaľ netušené súvislosti. Všetci traja aktéri

Mia (Jana Pilzová - vľavo) sa stretáva s manželovou milenkou (Barbora Špániková)

sa snažia tváriť, že im ide len o dobro veci a konajú tak, aby boli všetci spokojní. Ibaže hnacím motorom každého z nich je číre sebeckto a snaha veci zmeniť či zachovať len preto, že im to vyhovuje a aby v takmer odhalenej pretváрке pokračovali.

Jana Pilzová – úspešná na javisku, prepožičiava svoj hlas aj postavám v dabingu. Barbora Špániková – moderátorka, pedagogička na AU v Banskej Bystrici, obe sú aj členkami Divadla JGT vo Zvolene. Túto hru

naštudovali mimo svojej materskej divadelnej scény. Michal Ďuriš – umelec na voľnej nohe a umelecký vedúci „Dívadla“. Všetci traja podali v tejto inscenácii vrcholné profesionálne umelecké výkony a obecenstvo ich na záver oprávnenne ocenilo dlhotrvajúcim potleskom. Táto hra Mira Gavrana získala v roku 2004 Cenu Marin Držića, ktorú udeľuje chorvátske ministerstvo kultúry.

Všetkým trom protagonistom patrí vďaka za pekný večer a nevšedný umelecký zážitok. ■

Spolková sála sa premenila na divadelnú scénu

Fotografie: Ingrid Fux

Edith Veith (vľavo) a Ingrid Fux s hlavnými protagonistami divadelného večera

BESEDA S EVOU KRÍŽIKOVOU

Posledný májový deň sme slovenskú herečku Evu Krížikovú mohli spoznať inak ako doteraz – z divadla či televízie – bezprostredne, v priamom rozhovore.

Eva Krížiková nám porozprávala historky z detstva, ktoré po odkrytí korene jej bojovnej, energetickej povahy a pomohli jej pri zdolávaní prekážok i v ďalších životných rozhodnutiach. Takúto plnú sily a vitality ju poznáme aj z divadelných dosiek, filmu, televízie a rozhlasu už pekných pár rokov.

Jej prvým vysnívaným povoláním bola spevácka kariéra, ale nakoniec sa všetko uberalo trochu iným smerom. Vyštudovala herectvo na Štátnom konzervatóriu v Bratislave a prvé angažmán dostala v martinskom Armádnom divadle. Ako každý začiatok, ani ten jej nebol ľahký. Pre rodenú Bratislavčanku a mladú začínajúcu herečku, plnú plánov a ideálov, bol život v malom meste, aj keď s bohatou kultúrnou tradíciou, predsa len odlišný a náročný. Za takmer dramatických okolností opustila Martin a ocitla sa síce bez práce, ale znova v Bratislave. A tu sa priaznivou zhodou okolností dostala do vytúženého Slovenského národného divadla do činoherného súboru.

Na jeho doskách sa jej dostalo najväčšieho uznania a slávy. Stvárnila tu množstvo divadelných rolí v hrách domácich i svetových dramatikov a naplno uplatnila svoj energický charakter a humornú hyperbolu. Diváci ju obdivovali v nezabudnuteľných predstaveniach Stodolových hier Jožko Púčík a jeho kariéra ako Vierku, v Čaji u pána senátora ako Eleny či ako Blanku v Romeovi a Júlii.

Pri svojom milovanom povolaní saoznámila aj s manželom, hercom a operným spevákom Františkom Zvaríkom, s ktorým vo vzácnom súlade prežili dlhé roky manželstva.

Svoj výrazný herecký talent mohla uplatniť aj v početných slovenských filmoch – V piatok trinásteho, Štvorylka, Červené víno, Predčasné leto, Suzanne. Vynikla ako interpretka komediálnych, ale i tragických postáv a obľúbili si ju aj detskí diváci v televíznych či filmových rozprávkach.

Nezanedbateľné roly vytvorila v rozhlasových dramatických hrách aj zábavných programoch v Slovenskom rozhlase, kde naplno uplatnila hlasové dispozície. Do

Eva Krížiková na „doskách“ nášho spolku

pamäti sa nám však vryla hlavne postavou starej mamy v rozhlasovom rodinnom seriáli Králikovci.

Niet divu, že počas plodnej divadelnej kariéry jej udelili niekoľko ocenení a ako nám pre ňu typicky zábavným štýlom povedala, ani sama by si už za tie roky na všetky nespomínala. Keď náhodne, napríklad pri upratovaní natrafí na niektorú z tých cien, vtedy sa jej vybaví krásne spomienky na prácu a postavu, za ktorú ocenenie dostala. V roku 1973 to bola Cena Andreja Bagara, v roku 1977 cena Zlatý krokodíl a v rámci odovzdávania ceny Kríšťalové krídlo získala v marci 2002 ocenenie Herečka roka 2001 za celoživotné dielo.

Počas besedy nás nadchla svojím životným optimizmom a motiváciou, ktorá ju

poháňa aj v pokročilom veku k športovým aktivitám. Keď opisovala, ako trénuje so svalovcami vo fitnesscentre, mnohí sa nezdržali smiechu, ale ani obdivu. Zverila sa nám, ako sa jej podarilo zbaviť sa nadbytočných kilogramov a ako si stráži jedálny lístok, aby si udržala postavu vo forme. Podľa hlasu svojho organizmu zostavuje denné menu. Potvrdila, že aj ona sa riadi jednoduchým pravidlom: „Ako sa stravuješ, taký si!“

Ak by mal niekto záujem vidieť Evu Krížikovú v SND v aktuálnej divadelnej sezóne, nech si nedá ujsť jej herecký koncert s Martinom Hubom a Dušanom Jamrichom v hre – Christophera Hamptona Popol a vašeň, kde bravúrne stvárňuje postavu Niny. ■

Fotografie: Ingrid Fux

Populárna herečka prilákala veľa divákov

LEKÁR FILOZOF A ESEJISTA

PAVOL

Pavol Strauss – všestranne nadaný, vzdelaný človek celý svoj život zasvätil chirurgii, literatúre a hudbe.

Sám o sebe napísal:

„Na troch pilieroch bol postavený most cez môj život: na hudbe, na slove a myšlienke a na medicíne. Boli to fixné body, okolo ktorých pretekal život, a raz v ňom boli hlbšie ponorené, inokedy sa prúd spomalil a jeho koryto bolo plytšie, ba neraz hrozilo, že vyschne.“

(Pavol Strauss – Človek pre nikoho)

Tento náš velikán, skromný a obetavý človek, po konverzii kresťan, ktorý sa každý deň snažil evanjelium žiť, zanechal po sebe rozsiahle literárne dielo. Písal denníky, eseje, aforizmy, reflexie, slovenské i nemecké básne. Ovládal veľmi dobre nemčinu, ako i slovenčinu a francúzštinu či maďarčinu. Preložil dielo nemeckého katolíckeho kňaza a teológa Petra Lipperta *Človek Jób hovorí s Bohom*. Básne začal písať po nemecky, publikoval ich v zbierkach *Die Kanone auf dem Ei* a *Schwarze Verse*. V esejach, úvahách, ale aj krátkych aforistických útvaroch sa vyjadroval k problémom, ktoré ho znepokojovali ako mimoriadne tvorivého človeka, kresťana a lekára.

Roku 2003 bol v Liptovskom Mikuláši založený Spolok priateľov MUDr. Pavla Straussa, ktorý si dal za úlohu vydať jeho súborné dielo, čo sa na radosť všetkých členov vďaka nezištnej pomoci Ing. Jozefa Šišilu a prof. Júliusa Pašteku podarilo.

Martin Jančuška

zakladajúci člen Spolku priateľov MUDr. Pavla Straussa

So synom Palkom

Prof. Július Pašteka predstavuje súborné dielo Pavla Straussa

Popredný slovenský literárny vedec prof. PhDr. Július Pašteka, DrSc., (nar. 1924) je editor všetkých desiatich zväzkov *Zobraných literárnych a mysliteľských diel Pavla Straussa*, ktoré vychádzajú vo Vydavateľstve Michala Vaška od roku 2009. Keďže za autorovho života vyšla len časť jeho tvorby knižne, editor sa podujal na obrovskú bádateľskú a editorskú činnosť – zosumarizovať a zostaviť do komplexného celku jeho zachovaných rukopisnú pozostalosť aj knižne a časopisecky už publikované texty.

Kto inicioval tento projekt, v akom stave bola rukopisná pozostalosť Pavla Straussa?

S Dr. Františkom Mikloškom som už dávnejšie spolupracoval na vydávaní našich nežiaducich a zakázaných autorov (napr. Janka Silana, Ladislava Hanusa). Raz ma prekvapil otázkou, či by bolo možné vydať Pavla Straussa kompletne, veci vydané i nevydané. Žiaľ, nepoznal som jeho literárnu pozostalosť. On aj to šikovne zariadil. Ako Nitran roky sa poznal s doktorom Straussom, priateľil sa s oboma jeho synmi. Väčšia časť jeho pozostalosti sa nachádzala u mladšieho syna MUDr. Jozefa Straussa. Ten nám onedlho

STRAUSS

pripravil veľké prekvapenie: do obývačky otcovho domu nachystal desiatky rukopisov i strojopisov, boli porozkladané po celej izbe, nebolo ani kam stúpiť. Ja ako editor povyberal som, čo sa len dalo. Potom sme všetok materiál naložili do auta a odviezli z Nitry do Bratislavy. Doma som aj ja celý privezený materiál porozkladal po izbe a postupne ho triedil. Ako niekdajší vydavateľský redaktor i neskorší vedecký pracovník som mal dostatočné editorské skúsenosti. I tak mi trvalo azda týždeň, kým sa mi podarilo do chaotického materiálu vniesť akýsi systém, išlo o stovky a stovky položiek. K nitrianskemu materiálu navyše pribudli rukopisné a strojopisné práce od staršieho syna MUDr. Pavla Straussa aj od istého viedenského priateľa nebohého autora, takisto lekára.

Materiál som triedil chronologicky a tematicky (napr. všetky básnické zbierky zhrnúť do jedného zväzku v chronologickom poradí). Celkový projekt „literárneho a mysliteľského diela“ Pavla Straussa v konečnej podobe obsahol desať zväzkov. Doktor Strauss miloval paradoxy, preto som jednotlivým zväzkom dával aj paradoxné názvy.

Ktoré diela z jeho tvorby pokladáte za najzávažnejšie v kontexte slovenskej literatúry?

Najcennejšia je Straussova esejistika. Mňa najviac zaujal ako nábožensko-filozofický esejista knihou Mozaika nádeje (1948) a patrí medzi moje najobľúbenejšie; možno ju čítať znovu a znovu, vždy s úžitkom a pôžitkom. Strauss patrí medzi najkultivovanejších slovenských esejistov vôbec; myšlienkovito je originálny, mysliteľsky prenikavý – u nás môže čitateľom nahradiť kedysi takého obdivovaného Chestertona.

Ako by ste charakterizovali osobnosť Pavla Straussa?

Ako umelecká a mysliteľská osobnosť mal univerzálne rozpätie, obsahol medicínu, chirurgiu, filozofiu, teológiu, kulturológiu. Hoci ho ovplyvnila európska moderna (napr. nemecký expresionizmus), vývinovo smeroval ku klasickému mysliteľskému i umeleckému typu. Blízki mu boli naši modernisti, od Kraska cez Beniaka po Rúfusa; no čoraz s väčším pochopením sa ponáral do obrovitého Hviezdoslava, spájajúceho ľudové, národné i svetové.

Len čo bolo možné po páde totalitného režimu sprístupniť jeho majstrovskú esejistiku, dostala sa mi možnosť predstaviť Straussov neskreslený autorský profil zväzkom Rekviem za živých (1991, úvod Milan Rúfus, doslov Jozef Felix). Tak sa Straussovi po dlhom čakaní otvorila cesta do predných radov našich prominentných intelektuálov.

Zobranému dielu ste venovali niekoľko rokov, aké miesto mu prikladáte?

Ak sa mi o nasledujúce desaťročie umožnilo stať sa editorom Straussovho kompletného literárneho diela, bola to česť, neľahká vedecká úloha, ale i osobné potešenie. Straussov desaťzväzkový konvolút (majster Miroslav Cipár mu dal ako výtvarník monumentálnu a atraktívnu podobu) treba zaradiť medzi najpotrebnejšie a najosožnejšie: dvíha ľudí do sféry vyššej duchovnosti, etickosti, kultúrnosti. Ako bilingválneho autora, slovensko-nemeckého, mohli by si ho prisvojiť i v nemecky hovoriacich krajinách (písal nemecké básne, denníky, eseje). ■

Pavol Strauss

Nitra - Straussovo pôsobisko

MUDr. Strauss sa narodil 30. augusta 1912 v Liptovskom Mikuláši, vo svojom rodisku študoval na gymnáziu, kde aktívne pôsobil v samovzdelávacom krúžku M. M. Hodžu. Po maturite študoval medicínu vo Viedni a štúdium ukončil roku 1938 na nemeckej univerzite v Prahe. Ako lekár pracoval v Palúdzke a v Ružomberku. Na katolícku vieru konvertoval zo židovstva po dvojročnom zápase v roku 1942. Pred skončením vojny bol v sústreďovacom tábore v Novákoch. Potom pracoval ako chirurg v Bratislave a v rokoch 1946–1956 ako primár v Skalici a napokon od roku 1956 až do odchodu na dôchodok roku 1982 pôsobil ako chirurg v Štátnej nemocnici v Nitre. Detstvo i študentské roky prežil v dome svojho starého otca, lekára Bartolomeja Kuxa, ktorý bol vzdelaný, no skeptický Žid. I pod jeho vplyvom mladý Pavol vnímal Boha väčšmi panteisticky, čo ho napŕňalo strachom a neistotou. Po puberte sa ho zhostili pochybnosti o hodnote sveta, v ktorom všade videl príkru sociálnu nespravodlivosť. Na konci gymnaziálnych rokov koketoval s komunizmom. Prvú fázu svojej konverzie ku kresťanstvu charakterizoval ako výzvu na odídenie zo seba a na žitie s druhými, na žitie svetu, osobitne svetu budúcnosti. Druhá fáza jeho obrátenia sa začala počas vojenčiny v Ružomberku, kde na neho veľmi pozitívne vplývala rodina konvertitov Munkovcov. Oni mu sprístupnili katolícku literatúru, najmä diela Lipperta a Guardiniho. Vnímavo čítal i diela od Maritaina, Rilkeho, Papiniho, Bergsona a ďalších. Nedokáže sa však úplne odpútať od myšlienok Nietzscheho a od niektorých ideí publikovaných v časopise Psyché. V tretej fáze konverzie, začínajúcej zhruba rokom 1940, už Strauss prijíma výzvu na krst najmä od kanonika Jozefa Kožára, ktorý ho vyše pol roka zasväcoval do Nového zákona. Tesne pred krstom si vykonal exercície pod vedením jezuitu Jána Dieška a napokon absolvoval rozhovory s vtedajším provinciálom jezuitov, pátrom Jozefom Mikušom. V pokonverznom období si upevňoval vieru čítaním náboženskej literatúry, najmä Nasledovania Krista, Filotey a vníkaním do liturgického života cirkvi. Akýmsi duchovným manuduktorom mu bola jeho manželka Mária, rod. Loydlová.

Zdroj: wikipedia

Otázky kládla Marta Bábiková

Ingrid Žalneva

Neverbálna komunikácia zahŕňa všetky prejavy komunikácie, ktoré sú neslovné (neverbálne). Podáva hlavne informácie o emóciách, pocitoch a vyjadruje, čo si príslušná osoba myslí. Väčšina prejavov neverbálnej komunikácie je kultúrne podmienená. Neverbálnych komunikácií sa nemôžeme vyhnúť, môžeme ju len potlačiť.

NEVERBÁLNE PREJAVY SA DELIA DO SKUPÍN:

mimika – výrazy tváre

haptika – dotyky

proxemika – vzdialenosť medzi dvoma ľuďmi

posturoológia – držanie rúk, postoj tela

gestika – štandardné pohyby, napr. kývanie hlavy

kinezika – oznamovanie informácií pohybom

očný kontakt

chronemika – časové hľadisko komunikácie

paralingvistika – fonetické zvuky, ktoré sa vyskytujú v akustickej reči

grafológia – skúmanie rukopisu

olfaktorika – čuchové vnemy

Zdroj: wikipedia

KOMUNIKÁCIA

BEZ SLOV

Fotografie: Martina Wolf, Jana Bondorová a Ingrid Žalneva

Olga Škvareninová začína svoju zaujímavú prednášku

Vedeli ste, že v rámci komunikácie sa len 7 % informácií prenáša slovami, 38 % hlasom a až 55 % rečou tela? Prostredníctvom našich gest a mimiky podávame informácie nielen o tom, ako vnímame svojho partnera v komunikácii, ale prezrádzame tým aj naše vlastné emócie, vnútorné rozpoloženie, napätie či vyrovnanosť. Ako teda správne používať, resp. „čítať“ reč tela? Odpoveď na túto otázku, ako aj iné zaujímavé fakty o neverbálnej komunikácii sme sa mohli dozvedieť na prednáške, ktorú si 22. marca 2012 pre našich členov pripravila vysokoškolská pedagogička, mediálna a komunikačná trénerka PhDr. Olga Škvareninová, CSc.

Olga Škvareninová sa profesionálne venuje slovenskému jazyku, štylistike, rétorike, komunikácii, jazyku a štýlu masmédií a tiež vyučuje slovenčinu ako cudzí jazyk. Od roku 2009 pôsobila na Inštitúte slavistiky Viedenskej univerzity. Vyše desať

rokov sa zaoberá analýzami verbálnej a neverbálnej komunikácie slovenských a zahraničných osobností spoločenského, politického i športového života. Je autorkou odborných kníh, vedeckých štúdií a článkov.

Olga Škvareninová s prezidentom SR Ivanom Gašparovičom

Pani Oľga, pôsobíte ako mediálna a komunikačná trénerka. Vaše kurzy sú určené širšej verejnosti, alebo len príslušníkom určitých profesií? Prečo je pre nich neverbálna komunikácia taká dôležitá?

Kurzy sú adresované širokej verejnosti. Väčšina mojich klientov pracuje na top pozíciách alebo sú známi z médií, no teší ma, ak o tréningy prejavia záujem aj úplne neznámi ľudia. Poznatky z oblasti neverbálnej komunikácie možno využiť pri uchádzaní sa o pracovné miesto, pri vystupovaní pred verejnosťou, počas obchodných rokovanií, vyjednávanií, pri rozhovoroch o zvýšení platu. Na spoluprácu ma oslovilo aj niekoľko žien, ktorým neverbálna komunikácia pomohla v partnerských vzťahoch. Nikdy nezabudnem na jednu klientku, ktorá mi asi mesiac po kurze napísala ďakovný mail, že som upravila vzťahy v jej manželstve. Vraj až na základe našej spolupráce pochopila, prečo jej manžel, keď sa jej snaží niečo povedať, kričí. Muž totiž dokáže rýchlo rozprávať len pri súčasnom zvyšovaní intenzity hlasu, kým žena môže rýchlo hovoriť aj šeptom, nižšou hlasovou silou. Pani si neuvedomovala, že jej manžel vždy kričí na ňu preto, lebo sa jej snaží rýchlo niečo vysvetliť.

Ktoré výrazové prostriedky v neverbálnej komunikácii sú teda najdôležitejšie?

Všetky, nič neexistuje ani v živote, ani v neverbálnej komunikácii izolovane, všetko so všetkým súvisí. Ak by som predsa len mala niektorý z prostriedkov dať do popredia, vybrala by som olfaktoriku, ktorá sa zaoberá vôňami, pachmi a predstavuje fylogeneticky i ontogeneticky najstaršiu formu komunikácie. Každý z nás i každá situácia má svoj špecifický pach, ktorý vplyva na naše podvedomie a následne aj na výber jazykových i nejazykových dorozumievacích prostriedkov. Dokonca ten istý človek vonia rozdielne – inak vonia, keď je zamilovaný, inak, keď je nešťastný, inak, keď je chorý.

Dokonca aj životného partnera si vyberáme na základe čuchu – vlastne na základe feromónov. V pracovnom či partnerskom vzťahu, v ktorom jeden druhému nevoní, sa už nič nedá zachrániť.

Čo môžeme považovať za pozitívne a čo za negatívne signály neverbálnej komunikácie?

Pozitívne pôsobí vystreté a relaxované držanie tela, pružná chôdza, pozdrav sprejádzaný úsmevom a pohľadom do očí, telo natočené a mierne naklonené k partnerovi, srdečné podanie ruky s pohľadom do očí, symetrická mimika tváre, rešpektovanie teritoriality partnera. Znamená to, že v pracovnom vzťahu by sme mali stáť od človeka vo vzdialenosti najmenej 50 centimetrov, na spoločenských podujatiach asi 70 centimetrov. Navyše by sme vždy mali s iným človekom komunikovať tak, aby naše gestá nezasahovali do jeho teritória a aby naše oči boli v rovnakej výške. Keď totiž počas komunikácie jeden človek sedí a druhý stojí, treba to chápať ako povýšenecké správanie sediaceho voči stojacemu.

Negatívne pôsobia akékoľvek opakované a miniaturizované pohyby rukami i telom, hranie sa s predmetmi – i s mobilom –, nevýrazný stisk ruky, ukazovanie prstom, ruka pevne zaťatá v päsť, gesto so zdvihnutým ukazovákcom, ruka zakrývajúca tvár alebo ústa, strojený či samolúby úsmev, nedostatočný

alebo žiadny zrakový kontakt, duchom neprítomný pohľad, pozeranie sa sponad okuliarov, nosenie papierov či dokumentov pred hrudníkom.

Všeobecne platí, že gestá, ktoré sa odohrávajú v hornej polovici tela, máme tendenciu vnímať pozitívne, gestá pod úrovňou pásu negatívne.

Na prednáške ste spomínali tri oporné body úspešnej komunikácie. Mohli by ste tieto body objasniť aj našim čitateľom?

V praxi to znamená, že človek by mal sedieť tak, aby obidve jeho chodidlá pevne spočívali na zemi. Tým získa dva oporné body. Tretím bodom môže byť opieranie sa o operadlo stoličky alebo ruky spočívajúce na stole – ale iba po zápästia. Na stole by totiž nikdy nemali byť lakty. Stojaci človek by mal stáť pevne na obidvoch nohách, chodidlá môže tlačiť trochu do zeme. Takto komunikujú aj mnohí moderátori a redaktori. Prenášaním váhy na jednu z nôh sa hovoriaci oberá nielen o jeden oporný bod, ale navyše môže pôsobiť nesmelosť. Tretím oporným bodom je držanie tašky, papierov, podkladov v jednej ruke. My ženy máme v takejto situácii nevhodu, pretože stáť v lodičkách na vysokom podpätku sa oberáme o dva dôležité oporné body, ktoré potom musíme „nájsť“ v hornej polovici tela – a to nie je jednoduché. Aj takéto situácie riešime na kurzoch neverbálnej komunikácie. Človek, ktorý komunikuje tak,

Viedenský študenti na audiencii u prezidenta SR Ivana Gašparoviča

že spomínané tri pevné oporné body nemá, nahrádza ich počas komunikácie nadmernou gestikuláciou, prekrižovaním rúk pred telom alebo pred hrudníkom, hraním sa s predmetmi, úpravou odevu, vlasov.

Niektorí ľudia sú povestní tým, že pri rozprávaní rozhadzujú alebo štrikujú rukami... Mali by podľa vás tieto svoje prejavy zámerne potláčať?

Pri zámernom potláčaní akýchkoľvek neverbálnych prejavov pôsobí človek neprirodzene. Nadmerná gestikulácia u entuziastu je v poriadku. Veď aj ruky Jozefa Bednárika priam tancujú, keď nadšene hovorí o svojej profesii. Veľa však gestikuluje aj človek, ktorý má malú slovnú zásobu. Ten musí najskôr popracovať na zlepšení verbálneho prejavu, a to čítaním umeleckej literatúry a špeciálnymi cvičeniami na rozvoj slovnéj zásoby. Zdokonaľovaním v tejto stránke komunikácie postupne prestane priveľa „hovoriť“ rukami a následne sa skultivuje jeho verbálny i neverbálny prejav.

Odporúčate teda, aby sme si svoj prejav trénovali doma pred zrkadlom?

Pre začínajúcich rečníkov, prednášateľov, pedagógov je to určite vynikajúca pomôcka. Trénovať pred zrkadlom však stačí len začiatok prejavu, prvé výpovede, čo pomôže prekonať alebo aspoň zmierniť trému. Zvyčajne sa potom rečník „chytí“ a pokračuje v prejave pokojne ďalej – samozrejme, ak si doma celý text dopredu pripravil. Rečník, ktorý má problémy s dychom, nadmerne gestikuluje, nepozera sa na poslucháčov, či má nedostatočnú slovnú zásobu, musí na sebe popracovať viac. Odstránenie takýchto závažnejších rečníckych nedostatkov trvá minimálne pol roka.

Dá sa rečou tela aj klamať?

Dá i nedá. Ak sa človek naučí klamať telom, odhalí ho niečo iné: mimika tváre, zrenica očí, posadenie hlasu, zmena tempa prejavu, pauzy, nádychy. Napríklad pri predstieranom úsmeve sa aktivizujú iné svaly tváre ako pri úsmeve srdečnom, nefalšovanom.

A čo náš písomný prejav? Je jasné, že podľa rukopisu sa dajú zistiť mnohé

informácie o človeku... V dnešnej dobe sa však veľa – aj bežných – textov píše na počítači. Dá sa aj z takéhoto textu vyčítať niečo o jeho autorovi?

Samozrejme. Z celkovej úpravy rukopisu, rozloženia textu na strane, kombinácii typov a veľkostí písma, použitých farieb atď. No viac možno „prečítať“ z výberu slov, dĺžky viet, z celkového rytmu, čiže z EKG textu. Napríklad cholerici a sangvinici v porovnaní s melancholikmi a flegmatikmi živšie a prudšie gestikulujú, rýchlejšie hovoria a dynamickejšie reagujú na partnerove repliky. Ich temperament sa odráža aj v písomnom prejave: striedajú nociónálne a expresívne slová, krátke vety s dlhými, stavba vety je nepravdepodobná, s častými odbočkami. Hovoríme, že EKG ich textu je nepravdepodobné.

Podobne ako temperament sa dá veľmi dobre „odhaliť“ aj charakter človeka, jeho psychosomatika, pohlavie, vek, zamestnanie, sociálne zaradenie a dokonca aj niektoré ochorenia.

Od roku 2009 ste pôsobili vo Viedni na Inštitúte slavistiky. Ako hodnotíte túto spoluprácu? A čo vám dala Viedeň ako taká?

Vždy som túžila istý čas bývať a pracovať vo Viedni, spoznať bližšie toto mesto i jeho obyvateľov. Na Viedenskej univerzite – podobne ako aj na Univerzite Komenského v Bratislave – som stretla úžasných ľudí, kolegov a študentov, ktorí ma obohatili ľudsky aj profesionálne. Môžem povedať, že vo Viedni som tri roky žila svoj nádherný sen.

Z vašej iniciatívy sa konali aj rôzne stretnutia viedenských študentov slavistiky s poprednými predstaviteľmi politického života na Slovensku. Naši čitatelia mali možnosť prečítať si príspevok o prijatí u bývalej premiérky Ivety Radičovej. Koncom mája vás prijal prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič. Mohli by ste nám priblížiť toto stretnutie?

Pán prezident nás prijal v salóniku, v ktorom odovzdáva poverovacie listiny veľvyslancom Slovenska. Vo svojom príhovore preto vyslovil presvedčenie, že poslucháči

Inštitútu slavistiky budú štúdiom slovenčiny tak trochu Slovensko aj reprezentovať a stanú sa jeho malými vyslancami. Za prijatie sa poďakoval vedúci Inštitútu slavistiky profesor Fedor Poljakov, ktorý Ivanovi Gašparovičovi odovzdal knihu o Viedenskej univerzite s venovaním od rektora profesora Heinza Engla. Na audiencii sa zúčastnil aj zástupca vedúceho profesor Alois Woldan, študijná vedúca profesorka Anna Kretschmerová a takmer 40 študentov z Bosny, Holandska, Chorvátska, Nemecka, Rakúska (tých bolo najviac), Ruska, Slovenska, Švajčiarska, Talianska. Všetci študujú slovenčinu na Viedenskej univerzite ako odbor alebo ako druhý slovanský jazyk. Po oficiálnych príhovoroch nasledovala čaša vína, neformálne rozhovory s pánom prezidentom a spoločné viac ako dvadsaťminútové fotografovanie. Na záver sme si prehládli Prezidentský palác.

Čerešničkou na torte môjho lektorského pôsobenia na Viedenskej univerzite bolo, že začiatkom júna prezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič spomenul audienciu i vyučovanie slovenčiny na Inštitúte slavistiky počas bilaterálnych rokovaní s prezidentom Rakúskej republiky Heinzom Fischerom. Je to ďalší dôkaz vysokého štandardu vzťahov medzi Slovenskom a Rakúskom i neutíchajúceho záujmu slovenskej strany o slovakistiku na Viedenskej univerzite.

Podľa vášho krehkého zjavu a kultivovaného vystupovania by len málokto predpokladal, že patríte k zanieteným fanúšičkám futbalu a hokeja. Vymenili ste si s pánom prezidentom aj názory na slovenský šport?

Pár slov sme prehodili o slovenských futbalistoch a o našich strieborných hokejistoch, ktorých prijal v ten istý deň ako nás. Pán prezident mi však povedal, že viac ako so športom si ma spája s univerzitným prostredím.

Spolupracujete so športovcami aj v rámci verbálnej a neverbálnej komunikácie?

Spolupracujem s futbalistami, futbalovými trénermi, a to v oblasti mediálnych tréningov. V rámci nich sa venujeme aj verbálnej a neverbálnej komunikácii v médiách.

Otázka na záver: akými pravidlami sa riadi Olga Škvareninová v rozhovore s neznámym, ale dôležitým človekom?

Ku každému človeku pristupujem s úctou, pokorou a bez pretvárk, nerozdeľujem ľudí na dôležitých a nedôležitých. Každému sa snažím spríjemniť deň, priniesť pohodu, radosť. V komunikácii s ľuďmi i v živote sa riadim slovami Matky Terezy: Ľudia zabudnú, čo si povedal, ľudia zabudnú, čo si urobil, ale nikdy nezabudnú, ako sa s tebou cítili.

Ďakujeme za rozhovor a prajeme veľa ďalších úspechov v profesionálnom i osobnom živote. ■

PERLY HUDOBNÝCH VELIKÁNOV

Dramaturgia programov nášho spolku je žánrovo veľmi rozmanitá, keďže chceme uspokojiť každého diváka. Pre milovníkov dramatických hudobných žánrov sme 14. júna 2012 pripravili koncert operných, operetných a muzikálových melódií.

Po mimoriadnom úspechu Štátnej opery v Banskej Bystrici na pôde nášho spolku pred tromi rokmi som sa znova obrátila na profesionálnych umelcov z môjho rodného mesta, s ktorými som plné tri desaťročia spolupracovala. V pôvodnej zostave mala účinkovať aj Katarína Perencseiová, ale pre chorobu sa nemohla na koncerte zúčastniť. Po príchode umelcov som sa dozvedela ďalšiu nemilú správu, hoci umelecký šéf, barytonista Šimon Svitok prišiel, spievať nemohol pre hlasové ťažkosti. No tieto nečakané zmeny vôbec neovplyvnili divácke zážitky z tohto večera.

Umelecký šéf pán Svitok srdečne privítal poslucháčov, ospravedlnil sa za svoje neúčinkovanie a predstavil svojich kolegov. Na úvod zažiaril úžasným hlasovým fondom mladý tenorista Dušan Šimo s brilantne zaspievajúcou áriou Cavaradossiho z opery Tosca od G. Puccinoho. Jeho výkon gradoval áriami Tassila z Kálmánovej operety Grófka Marica, z Lehárovkej Giuditte a ďalšími, no absolútne strhujúci výkon podal v piesňach La Danza a Non ti Scordar di me. Všetkým známou a jednoduchú pieseň O sole mio zaspieval Dušan Šimo intonačne podmanivo a prednesovo tak perfektne, že nám pripravil nezabudnuteľný zážitok. Odmenili sme ho hlasitým „Bravó!“. Dovolím si tvrdiť, že takého tenoristu sme už u nás dávno nemali a dúfam, že nie naposledy. Aj uznávaná rakúska hudobná kritička Manuela Miebach, ktorá o koncerte pochvalne písala do renomovaného muzikologického časopisu Der neue Merker, nevedela nájsť slová chvály na jeho výkon s poznámkou, že by bol veľkým prínosom pre hociktorú svetovú opernú scénu.

Ani výkon sopranistky Oľgy Hromadovej umelecky nezaostával, absolútne profesionálne prejavila svoj spevácky a herecký talent. Vynikajúco zazneli árie Rusalky, pieseň Hany z Veselej vdovy a iných operiet, avšak jednoznačne presvedčila piesňou Hellou Dolly z rovnomenného muzikálu, za čo si tiež vyslúžila skandovaný potlesk.

Fotografie: Ingrid Fux

Banskobystrickí umelci: sopranistka Oľga Hromadová a barytonista Dušan Šimo

Oľga Hromadová sa plnohodnotne prezentovala ako skúsená a rutinovaná muzikálová a operetná subreta prvej kategórie.

Aj duetá umelcov z Čardášovej princeznej, z Fantóma opery a z opery Traviata boli zlatým klincom večera a publikum ich odmenilo dlhotrvajúcim potleskom. Treba vyzdvihnúť aj výkon klaviristky Martiny Svitkovej, ktorá na našom elektrickom klavíri podala skutočne obdivuhodný a citlivý výkon

korepetitorky, niekedy neprávom podceňované, avšak pre spevákov veľmi dôležité.

Ďakujeme sólistom Štátnej opery Banská Bystrica za nezabudnuteľný a umelecky hodnotný večer, prajeme im veľa úspechov na domácej scéne i na opernom festivale Zvolenské hry zámocké, ktorý je známy zaujímavou dramaturgiou, zahraničnými hosťujúcimi sólistami a do povedomia sa dostáva už aj v zahraničí. ■

Umelecký šéf Šimon Svitok

Klaviristka Martina Svitková

Alojz Kontrik

Múzeum kys

Súradnice skanzenu:
Latitude: 49° 22' 55,424" N
Longitude: 19° 5' 40,260" E

Fotografie: Alojz Kontrik

Mlyn a pila z Klubiny

Na severozápade Slovenska sa nachádzajú Kysuce, hornatá oblasť v povodí rieky Kysuca a jej prítokov.

Zo severu sú lemované Moravskosliezskými Beskydami a Jablunkovským medzihorím, z východu Kysuckými Beskydami, z juhu Kysuckou vrchovinou a na západe Javorníkmi. Územie regiónu spája Slovákov, Čechov a Poliakov a možno ho rozčleniť na dolné Kysuce (okolie Kysuckého Nového Mesta), horné Kysuce (okolie Čadce) a Bystrickú dolinu (východné Kysuce). Tradičnú architektúru a bývanie tunajšieho ľudu v minulosti dokumentuje **Múzeum kysuckej dediny.**

Skanzen sa nachádza v malebnom prostredí doliny Chmúra, v katastri obce Nová Bystrica – Vychylovka. Jeho súčasťou je jedenásť kilometrová úzkorozchodná Historická lesná úvraťová železnica (HLÚŽ) s unikátnym úvraťovým systémom celosvetového významu. Skanzen so železnicou spravuje Kysucké múzeum v Čadci.

Stála národopisná expozícia v prírode vychádza z podrobného výskumu ľudovej architektúry na Kysuciach, ktorú ovplyvňovala valaská a kopaničiarska kolonizácia. Prioritná bola záchrana najcennejších pamiatok ľudovej architektúry v obciach Riečnica a Harvelka. Tie boli zaplavené Vodnou nádržou Nová Bystrica. Múzeum kysuckej dediny, ktorého základný kameň položili 11. októbra 1974, sa usiluje o rekonštrukciu sídelnej krajiny; prezentuje spôsob života a ľudovú kultúru na Kysuciach v 2. polovici 19. a na začiatku 20. storočia.

V areáli skanzenu s rozlohou 22 ha je 35 architektonických objektov (z toho 8 prevádzkových). Jednotlivé stavby pochádzajú z rôznych oblastí Kysúc, najviac zo zátopovej oblasti Riečnica – Harvelka a z obcí Oščadnica, Zborov, Klubina, Korňa, Dunajov a predstavujú viacero typov usadlostí s ich pôvodnou funkciou.

Pastierske stavby – cholvarky

Na pôvodnom mieste sa zachovali sezónne pastierske stavby – cholvarky, využívané v období letného pasenia dobytku. Cholvarky boli zväčša značne vzdialené od stálych sídiel. Neskôr sa v ich blízkosti začala obrábať pôda. Zachované typy cholvarkov sú jednoduché zrubové stavby bez podmurovky, nešpárované, so sedlovou strechou. Najjednoduchšie boli jednopriestorové a plnili hospodársku aj obytnú funkciu. V jednej miestnosti nocoval dobytok i ľudia. V skanzene je päť cholvarkov, ktoré sú pomenované podľa pôvodných majiteľov. Dva cholvarky patrili Šumským a dva Kolenovcom. Jednu z vyspelejších foriem tohto typu stávieb reprezentuje Šulavov cholvarok, postavený na kamennej podmurovke, s pivnicou a machom zašpárovanými obvodovými stenami z prikresanej guľatiny. Skladá sa z obytnej časti s vlastným vykurovacím zariadením a priestoru na ustajnenie dobytku (v súčasnosti oviec).

Kaplnka Panny Márie Ružencovej a cintorín zo Zborova nad Bystricou

Sakrálne stavby zastupuje Kaplnka Panny Márie Ružencovej zo Zborova nad Bystricou pochádzajúca pravdepodobne z 1. štvrtiny 19. storočia. Pozostáva z dvoch častí: lode a veže. Loď je ukončená poloblúkovitou apsidou. Vo veži sú dva zvony: väčší (v roku 1834 odliaty zvonárom Kajetánom Zeidlom v Trnave) a menší (vyrobený v roku 1918 v Trenčíne). V rámci veľkých nedeľných podujatí sa v areáli kaplnky slúžia sväte omše, na požiadanie možno vykonávať svadobné obrady. Naľavo od kaplnky sa nachádza plastika sv. Jána Nepomuckého z Riečnice z 2. polovice 19. storočia od neznámeho ľudového kamenára.

Do Múzea kysuckej dediny boli prevezené aj náhrobníky z cintorína situovaného pri kaplnke v Zborove nad Bystricou. Najstaršie sa datujú rokom 1823, najmladšie do rokov 1923 – 1925. Na cintoríne sa zachovali prevažne liatinové kríže vsadené do kamenných hranolov, ktoré nie sú narušené novšími úpravami. Takéto náhrobníky boli od konca 19. storočia charakteristickým znakom kysuckých cintorínov. V strede cintorína stojí veľký drevený kríž.

NOVÁ BYSTRICA – VYCHYLOVKA

kysuckej dediny

Technické stavby

Technické stavby reprezentuje vodný mlyn s pilou z Klubiny. Bol vybudovaný kombináciou hrazdenej konštrukcie s tehlovou výplňou (vplyv nemeckej architektúry). V areáli múzea v prírode sa nachádza aj Raganov mlyn z Harvelky a kováčska vyhňa.

Obytné a spoločenské objekty

Najstarším objektom skanzenu je zrubový obytný dvojdom so stodolou z Oščadnice z roku 1806. Zaujímavým konštrukčným prvkom stavby je oblúkovitý (archivoltový) portál s vyrytým datovaním a ochrannou formulou. K pozoruhodným objektom patrí aj obytný dom z Riečnice, z osady u Rybov, so zdobeným štítom. Trojdielny dom s pristavanou komorou je podpivničený kamennou klenutou pivnicou. Izba je zariadená tradičným nábytkom a je v nej inštalované zariadenie na domácu výrobu plátna. Z uvedenej osady bol do skanzenu prevezený i druhý objekt – dom č. 56. Má sedlovú strechu so štípmi s lomenými ostrešiami a je pokrytý šindľovou krytinou. V jeho interiéri je umiestnená expozícia drotárstva, ktorá dokumentuje prácu, tradičné bývanie i zvyky drotárskej rodiny na začiatku 20. storočia.

Ďalším objektom je roľnícka usadlosť z Riečnice – Do Potoka. Tvoria ju trojpriestorový obytný dom s dvoma komorami, predeleným pitvorom a podstavanou maštalou, vo vnútri so studničkou. V dome sa nachádza expozícia domu mladuchy. K usadlosti patrí aj maštal s ovčincom a kotercom pre prasce, ktoré boli postavené ako tri samostatné zruby zastrešené jednou strechou. Do múzea v prírode bola prevezená aj usadlosť U Poništa, ktorá pozostáva z trojpriestorového domu riečnického richtára Adama Poništa, ovčince a stodoly. V podstrešnej časti nad izbou je zrubová komora. Strecha domu je zakončená polkruhom – baňou s hálkou (kolíkom). V obytnom dome môže návštevník vidieť ukážky pečenia chleba alebo prípravu tradičných jedál. Polička pri domoch prezentujú trojpoľný systém hospodárenia, v minulosti zaužívaný na Kysuciach.

Kopaničiarske osídlenie prezentuje usadlosť U Hruškuliaka, ktorú tvoria dva obytné domy, stodola a maštal so sýpkou pod jednou strechou. Zaujímavosťou interiéru dolného domu je pevne zabudovaný klát na štiepanie dreva a stolica na strúhanie šindľa v zimnom období. V druhom dome je inštalovaná ukážka zvykov rodinného cyklu – narodenie a úmrtie človeka. Hromadný typ osídlenia z Harvelky predstavuje dvor Romanovia, dokumentujúci stavebnú a hospodársku integritu hospodárskeho dvora. Tvoria ho obytný dvojdom, dva ovčince a hospodárska budova. Usadlosť dotvára obytný dom z osady Poľana. Z obce Dunajov bol do skanzenu prevezený dom lesných robotníkov, ktorý slúžil na ich ubytovanie počas práce v lese. Súčasťou skanzenu je aj sprevádzkovaná krčma z Korne, kde si návštevníci môžu vybrať z ponuky teplých jedál a alkoholických aj nealkoholických nápojov. V súčasnosti sa v areáli múzea v prírode dokončuje nová železničná stanica, ktorá súčasne bude slúžiť ako prevádzková budova.

Historická lesná úvratová železnica

Historická lesná úvratová železnica

Je zachovaná časťou bývalej Kysucko-oravskej lesnej železnice. Vybudovaním tejto 10,5 km dlhej železnice v roku 1926 z Oščadnice do Lokce spojili dovedy samostatné úzkorozchodné lesné železnice: kysuckú (z Oščadnice do Novej Bystrice – Vychylovky) a oravskú (z Lokce do Oravskej Lesnej), postavené v rokoch 1915 – 1918. Na hlavnej trati dlhej 61 km bolo vybudovaných niekoľko odbočiek, čím dĺžka celej železnice dosiahla 110 km. V roku 1971 železnica ukončila svoju činnosť a bola demontovaná. Zachrániť sa podarilo iba najvzácnejší úsek s úvratami od Chmúry po Tanečník, ktorý je unikátnou technickou pamiatkou v Európe a ojedinelou vo svete. V roku 1991 bola HLÚŽ vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku. V tomto roku sa plánuje jej prepojenie s Oravskou lesnou železnicou a sprístupnenie v celej dĺžke.

Sprievodné podujatia

Počas sezóny (máj – október) Múzeum kysuckej dediny ponúka množstvo nedeľných tematických programov, v ktorých účinkujú folklórne skupiny a súbory, ľudoví umelci a remeselníci. Návštevníci sa môžu zapájať do tradičných činností, a tak si osvojiť nové poznatky a zručnosti. V programoch sú počas víkendov prezentované rodinné, kalendárne aj pracovné zvyky, ľudová hudba a tanec.

Sezónu už tradične otvára stavenie mája. Jedným z najnavštevovanejších podujatí je aj kuchyňa starých materí, keď skanzen ako jeden z mála na Slovensku využíva funkčné dobové pece v jednotlivých objektoch. V rámci podujatia sa pripravujú tradičné jedlá, ktoré si možno kúpiť a ochutnať priamo na mieste. Ďalšie programy sú zamerané na spracovanie vlny a výrobu syrových výrobkov. Návštevníci majú možnosť vidieť aj ukážky kosenia, viazania a mlátenia ovsa.

Kysucké múzeum tiež ponúka relaxačné dni pre zamestnancov rôznych firiem a združení. Okrem prehliadky a jazdy vláčikom s parnou alebo motorovou lokomotívou je možné zabezpečiť celodenný program podľa požiadaviek klientov. Pracovníci Kysuckého múzea sa postarajú o kompletný servis spojený s ukázkami tradičnej výroby, ochutnávkou kysuckých jedál a vystúpením folklórnych súborov. Ponuku spestruje bufet pred vstupným areálom s príjemným posedením a výhľadom na lesnú železnicu a okolitú prírodu. Múzeum kysuckej dediny ako národopisná expozícia v prírode je dokladom tradičnej ľudovej kultúry; prezentuje a zachováva dedičstvo našich predkov pre budúce generácie. ■

PhDr. Aloiz Kontrík je etnografom Kysuckého múzea v Čadci

Obytný dom drotára...

... a richtára Poništa

Výlet do Melku

Účastníci zájazdu

Fotografie: Ingrid Fux a Jozef Macura

Termín: sobota 16. júna 2012

Sprievodkyňa: Janka Gregor-Rogler

Prvá zastávka: Dürnstein – prechádzka gotickými bránami a úzkymi uličkami popri kostole s modrou vežou. Vyhliadka na terase pod bralom so zrúcaninou hradu, na ktorom bol väznený anglický kráľ Richard Levie Srdce. Ochutnávka originálnych Wachauer Laberl (pečivo podobné slovenským bosniakom), marhuľových dobrôt v čokoláde a marhuľového likéru.

Druhá zastávka: panoramatický vláčik - prekvapenie dňa, ktoré poskytlo pohľad na mestečko a Melk z inej perspektívy. Kláštor Melk – návšteva parku a benediktínskeho kláštora – perly barokovej architektúry v Rakúsku, ktorý všetkých očaril svojou impozantnosťou a prekrásnym architektonickým riešením.

Cesta späť: slovenské ľudové piesne v podaní členiek nášho spolku, domáce zákusky a pagáčiky od manželov Čapkovcov a Anky Sebechlebskej, ktoré neúnavne rozdával Stanislav Kubík, ochutnávka wachavského vína a domácej marhuľovice.

Spracované podľa príspevku
Dr. M. Jančušku

Zanieteny výklad sprievodkyne Janky (vľavo)

Panoramatický vláčik čaká na cestujúcich

Dobrá nálada na spiatocnej ceste

Stretnutie s mníchmi

Na nádvorí kláštora

SLOWAKISCHE MIGRANTINNEN IN DER KULTUR - UND SOZIALANTHROPOLOGIE

Priečelie Viedenskej univerzity

Fotografie: archív autorky

Wir leben im Jahrhundert der Migration, Globalisierung und technischen Vernetzung. Menschen wechseln oft ihre Lebenswelten, arbeiten in verschiedenen Ländern und sind durch die technischen Errungenschaften der letzten Jahrzehnte miteinander verbunden. Dieses grenzüberschreitende Agieren nennt man in der Kultur- und Sozialanthropologie „transnationales Agieren“. Familienmitglieder – welche in unterschiedlichen Staaten wohnen, jedoch aktiv in Kontakt bleiben, einander besuchen, emotional oder auch finanziell unterstützen – unterhalten transnationale Familienbeziehungen. In meiner sozialanthropologischen Diplomarbeit untersuchte ich die transnationalen Familienbeziehungen zweier Generationen von slowakischen MigrantInnen, vor und nach dem Fall des Eisernen Vorhangs. Noch nie zuvor befasste sich jemand mit

dieser Thematik auf Universitätssebene und noch dazu in so einem großen Umfang. Für meine Diplomarbeit habe ich Interviews mit vier verschiedenen Familien, die in den 1980er Jahren mit ihrer/ihrem PartnerIn und ihren Kindern aus der Slowakei emigrierten, geführt.

Europa ist heutzutage von Migration geprägt. Nach dem Fall des Eisernen Vorhangs war das Grenzüberschreiten wieder legal möglich. Aber auch schon vor dem Fall versuchten viele

Menschen aus dem sozialistischen Europa zu emigrieren. Nicht selten war Österreich die erste Anlaufstelle slowakischer EmigrantInnen. Die meisten EmigrantInnen aus jener Zeit kamen mit einem Sack voller Hoffnungen und Erwartungen. Sie wollten ein Leben in Religions-, Reise- und Bildungsfreiheit führen, wobei im Mittelpunkt eine bessere Zukunft für die eigenen Kinder stand. Jedoch kam es nach kurzer Zeit zu einem Zusammenprall von Träumen und der Realität. Viele EmigrantInnen verursachten durch die Migration Schwierigkeiten und politische Probleme den Daheimgebliebenen. Oft waren es Schuldgefühle den zurückgebliebenen Familienmitglieder gegenüber, welche den Antrieb für intensive Kontakte auslösten. Darüber hinaus erlitten sie selbst in der neuen Heimat Statusverlust, fühlten sich isoliert, da sie die Sprache nicht beherrschten und keinen Rückhalt in der Großfamilie fanden. Deshalb versuchten sie kreative Strategien zu entwickeln, einerseits Wahlverwandte in Österreich zu finden und andererseits transnationale Familienbeziehungen trotz der repressiven Politik innewzuhalten. Eine Informantin der ersten Generation erzählte mir beispielsweise: „Man hat uns gesagt, dass die Telefongespräche zwar abgehört

würden, dass sich jedoch die Geheimpolizei unter einer Minute nicht anzapfen konnte. So telefonierte ich immer nur unter einer Minute, und das war ganz traurig, besonders in den Momenten, wo man ganz große Ereignisse mitteilen wollte. Es waren telegrammatische Botschaften, man konnte sich überhaupt nicht über Freude austauschen.“

Nach der Wende wurden anfangs alle von großer Euphorie und Freude überwältigt. Diese Euphorie hat sich bei einigen meiner InformantInnen jedoch in eine Bürde umgewandelt. Es war kein Einzelfall, dass sich die MigrantInnen nach der Grenzöffnung von ihrer slowakischen Verwandtschaft ausgenutzt gefühlt haben: „Unsere Eltern und alle sind gekommen, es war auch eine schwierige Zeit, weil jetzt haben alle gedacht, wir sind die Reichen, hier fallen die gebratenen Tauben von den Dächern... Und die Leute sind auch mit großen Erwartungen gekommen... und dadurch haben wir sehr gelitten, weil die Leute haben sich bei uns einquartiert und wollten das und jenes, und haben Hilfe und Geld und alles Mögliche erwartet“. Über die Jahre hinweg hat sich jedoch auch die slowakische Gesellschaft geändert, hat angefangen viel zu reisen und selbst zu erkennen, dass das Leben im Ausland auch hart ist. Heute jedoch sind die Verwandten weltoffener geworden und sie nehmen das Leben im Westen realistischer wahr. Dadurch kam es zu der Auffrischung der Kontakte.

Wenn wir uns die zweite Generation anschauen, können wir anhand der Interviews Identitätsverwirrungen erkennen, die es zu überwinden galt und zu verschiedenen Resultaten führte. Bei meinen InformantInnen der zweiten Generation kamen zwei unterschiedliche Phänomene zum Vorschein: entweder fühlen sie sich in beiden Gesellschaften zu Hause – sowohl in Österreich als auch in der Slowakei – oder sie sind zerrissen zwischen zwei Gesellschaften. In der Kultur- und Sozialanthropologie ist oft davon die Rede, dass die zweite Generation von MigrantInnen eine Brücke zwischen der Herkunftsgesellschaft und der Ankunftsgesellschaft darstellt (Krist/Wolfsberger 2009). Meine Forschung hat jedoch gezeigt, dass nicht alle es schaffen einen Bogen zwischen den zwei Gesellschaften zu spannen und sich als Alternative beispielsweise ein drittes Land als ihre Heimat wählen. Bezüglich der slowakischen Sprache sind sich jedoch alle der zweiten Generation einig. Es ist ihnen sehr wichtig, dass ihre Kinder einmal slowakisch reden können und sich somit mit den Verwandten in der Slowakei gut verständigen können. Es ist zu erkennen, dass die gelebten Familienbeziehungen in der Kindheit die zweite Generation prägen und das heutige transnationale Agieren beeinflussen. ■

Miriám Labas v roku 2011 úspešne ukončila štúdium na Viedenskej univerzite diplomovou prácou „Transnacionálne Familienbeziehungen slowakischer MigrantInnen erster und zweiter Generation“. Za redakciu Pohľadov srdečne blahoželáme a prajeme veľa ďalších úspechov.

Miriám Labas pred budovou univerzity

Milé deťúrence,

poznáte vlastne tento výraz, prihovára sa vám dnes niekto týmto slovíčkom? Samozrejme, na Slovensku, keď ste u babičky, deda alebo u tety a uja. Deťúrence je veľmi milý výraz pre deti a vždy znie príjemne a nedá sa s ním po deťoch vykrikovať: „Deťúrence mizerné, čo ste to porobili!“ a podobne. Nedá sa to, lebo tento výraz funguje len v slovných spojeniach napríklad: „Deťúrence moje zlaté, napiekla som vám koláčik!“.

Iný výraz je decká, s čím sa možno stretávate častejšie. Ten môže uplatniť mama pri pochvale typu: „Decká, to ste ale výborne vymysleli!“, ale aj keď sa nahnevá, môže vám pekne vynadať slovami: „Decká jedny mizerné, čo ste to zase vyviedli!“.

Keď sme ešte my boli deti, bolo pre nás smiešne pozorovať dospelých, ako si niekedy medzi sebou hovorili „decká“. Napríklad ak sa dospelák vrátil z dovolenky a zvitil sa s inými dospelákmi: „Decká, tak ako ste to prežili bezo mňa?“ Alebo dospeláci mužského rodu si medzi sebou v krčme na pive hovorili: „Decká, tak kto dnes platí?“

Tak v tomto duchu sa vám prihováram koncom prázdnin, lebo prázdninám sa hovorí aj „uhorková sezóna“, a to neznamená len to, že sa nakladajú uhorky. Uhorková sezóna je v čase, keď sú všetci rozbehnutí po prázdninách a dovolenkách, školy, divadlá a parlamenty sú zavreté, mesto je vymreté a nič sa nedeje... A mne práve v takomto letnom uhorkovom čase napadlo, keď som začala ťukať svoj príhovor k vám, keď som rozmýšľala, ako vás osloviť – decká či deťúrence. A tak som vám to, čo mi práve napadlo v tomto letnom rozmare, aj napísala.

Ak neviete, čo znamená slovo „rozmar“, napíšte mi do redakcie Pohľadov a pohovoríme si o tom nabadúce.

Pekný zvyšok leta

Vaša Ina

DETSKÝ TÁBOR 2012 NA LIPTOVE

Po roku sme sa opäť stretli na stanici Südbahnhofu, odkiaľ naša cesta viedla cez Bratislavu do Liptovského Mikuláša. Taxibusom sme potom pokračovali okolo Liptovskej Mary, postavenej na rieke Váh na ochranu proti záplavám. Niekedy Maru volajú aj Liptovské more, ale oficiálne meno získala po jednej z ôsmich zatopených dedín. Prešli sme popri aquaparku Tatralandia, cez ďalšie liptovské dedinky a horský priechod Holica. Naša cesta sa skončila v poslednej dedinke na Liptove, zvanej Huty. Tam nás už očakával správca a prevádzkar „školy v prírode“ Michal Jančí. Ihneď sa nám tam zapáčilo. Typická školská budova, prerobená na ubytovňu s veľkou halou s kozubom, biliardom, pohodlnými sedačkami, denným barom a ako to už v našich školách bývalo – jedálňou cez dvor.

Táborový program

Deň sme začínali dobrovoľnou (nie každodennou) rozcvičkou pred raňajkami. Kto chcel, mohol si aj zabehať – veru bolo kde. Malebné okolité kopce a pod nami sa črtajúca tichá dedinka – Huty. Všetko zaviate snehovou pokrývkou pôsobilo úžasnou silou a čistotou. V pondelok sme sa prešli pešo cez krásne, pokojné a nekonečne dlhé Huty. Šli sme popri potoku Kvačianka až po Veľké Borové. Chceli sme sa prejsť aj Kvačianskou dolinou, ale pre čerstvo napadaný sneh ešte nebola priechodná. Hoci bolo všade nasnežené a veľmi chladno, mali sme krásny zážitok a pár zimných kilometrov v nohách. Poobede sme si dali oddychový polčas a venovali sa slovenskému jazyku.

Výlet na Oravu

V utorok sme sa vybrali na Oravu, v pozadí sa črtali Západné Tatry a Roháče, svetlo slniečko, sneh sa začal topiť a na okolité hory bol úžasný výhľad. Nemá zmysel dohadovať sa, ktorý slovenský hrad je najkrajší, najtypickejší alebo najznámejší. Ale ak sa povie hrad, kde kto si predstaví práve ten Oravský. Je to majestátny pamätník tohto kraja – rozsiahly a zachovalý. Prezreli sme si ho so sprievodkyňou, ktorá nám o ňom toho veľa zaujímavého porozprávala. Cestu naspäť sme naplánovali cez dedinku Podbieľ, kde sme si zajazdili na „tanku“. Túto atrakciu si vychutnali predovšetkým staršie deti, tie sa povozili hneď dva razy. A zdolali nie hocikajú trať – cez rozblatené poľné briežky, vodu, jamy, kamene, hore do kopca, strmo dolu z kopca, až kolmo do potoka... Bojové vozidlo pechoty, tzv. pásový kabriolet, nepozná slovo prekážka a cestujúci sa za jazdy musia poriadne držať. Vrieskali sme, čo nám hrdlá stačili... a zážitok? Jedinečný! Bolo to úžasne adrenalínové.

Zuberecký skanzen

Podroháčska obec Zuberec je jedna z najkrajších a najnavštevovanejších na Orave. Ako poddanská obec Oravského hradu bola založená na základe valašského práva. V dávnych časoch lesy a hole Roháčov objavovali pastieri oviec a dobytky, neskôr panskí poľovníci a v 19. storočí už aj vedci a prví turisti. Navštívili sme Múzeum oravskej dediny, vzdialené 3 km od Zuberca. O Zubereckom skanzene sa hovorí a píše ako o najkrajšom na Slovensku. Dedinka leží uprostred hôr na brehoch Studeného potoka a naozaj vyzerá, akoby tu stála celé veky. Domy a roľnícke usadlosti obklopujú stodoly

Fotografie: Jelena Tumarová

Majestátny Oravský hrad

a senníky, za nimi sa do svahu tiahnu malé políčka, medzi tým sa prepletajú cesty, chodníčky a čriedy domácich zvierat a na celý ten utešený svet zhora dozerá drevený Kostol sv. Alžbety. Areál je rozčlenený na päť architektonických celkov – Dolnooravský rínek, Zamagurská ulica, Goralské lazy, kostol s cintorínom a Mlynisko. K najcennejším objektom patrí už spomenutý drevený neskorogotický Kostol sv. Alžbety zo Zábreže z polovice 15. storočia. V Zuberci nás čakalo veľa zaujímavých zážitkov, vrátane školy (počas prázdnin!!!) a plátenníckej kúrie Paliderovcov, ktorá dokumentovala prácu farbiarov a obchodníkov s plátnom. Vedeli ste, že oravské plátno bolo najmä v 18. a 19. storočí známe svojou kvalitou, takže z Oravy do sveta ho putovalo ročne viac než tri milióny metrov? Musím spomenúť fantastickú prehliadku skanzenu a poďakovať sa za úžasný sprievodcovský výklad páňovi Mgr. Richardovi Janoštinovi, ktorý je riaditeľom tohto múzea. Jeho krásne slová a výklad úžasne zapadli do atmosféry skanzenu a v našich srdciach zanechali nádherné spomienky. Dokonca nám aj zahral na organe. Vysvetlil, prečo sa vpravdo, že plátno rástlo – lebo bolo z lanu, a že súkno chodilo – lebo bolo z ovčej srsti. Alebo prečo sa sukňa volá sukňa? Lebo je zo súkna! A viete, čo boli dvojčaky? Spojené krčahy – obedáre. Dozvedeli sme sa aj kadečo o údení. Lebo neúdia sa iba marshmallows... Zažili sme perfektný deň na Slovensku a ešte raz srdečne ďakujeme. V krásnej oravskej kolibe sme si objednali bryndzové halušky, bryndzové pirohy a niektorí zvládli aj rôzne iné špeciality v zemiakovej placke...

Poobede sme sa vybrali dolu do Kvačianskej doliny. Niektorí prešli až po Mlyny, iní zostali pri značke Oblazy, pretože premočené topánky im nedovolili ísť ďalej. Rozhodli sme sa, že ak ešte zostane aspoň troška času na turistiku, tak si napriek snehu celú tú Kvačiansku dolinu prejdeme. A to sa aj niektorým odvážlivcom naozaj podarilo.

Nabitý štvrtok

Využili sme doslova celých 24 hodín. Doobeda sme si pozreli Demänovskú jaskyňu, poobede sme si zaplávali v aquaparku Tatralandia a tí, ktorých sily neopustili, po príjemnom termálnom osviežení ešte zvládli 15-kilometrovú túru z dedinky Kvačany hore Kvačianskou dolinou až do našej ubytovne v Hutách. Pýchou Liptova sú jaskyne a priepasti, známe ako Liptovský kras, a najmä Demänovský jaskynný systém, ktorý je vďaka svojím viac než 35 kilometrom dosiaľ objavených podzemných priestorov najdlhší na Slovensku. Celý jaskynný systém vytvoril tok

riečky Demänovky. Dosiaľ sú sprístupnené dva jeho úseky – Demänovská ľadová jaskyňa a Demänovská jaskyňa Slobody, ktorú sme navštívili. Prehliadli sme si tzv. tradičný okruh dlhý 1150 metrov s prevýšením 86 metrov a zvládli sme 913 schodov. Videli sme Kráľovu galériu, Zlaté a Smaragdové jazierko, našu pozornosť si zaslúžil 65 metrov vysoký a 112 metrov dlhý Veľký dom, najväčší sprístupnený podzemný priestor na Slovensku. Cítili sme sa ako v rozprávke. Nečudo, že práve tu sa nakrúcali časti z dvoch známych rozprávok: Soľ nad zlato a Perinbaba. Na spiatocnej ceste sme sa zastavili vo vytúženom aquaparku Tatralandia. Vymenovanie všetkých atrakcií, ktoré nájdete v Tatralandii, by zaplnilo niekoľko stránok. V rozmanitom a rozľahlom komplexe si každý z nás našiel to svoje...

Tí najvytrvalejší sa rozhodli ešte absolvovať vytúženú šlapačku Kvačianskou dolinou. Napokon nás zostalo iba pár, ktorí sme napriek slabému dáždiku vystúpili v Kvačanoch z pohodlného autobusu a vydali sa na poslednú pešiu túru. Šliapali sme po ceste, ktorá kedysi slúžila ako spojnica s Oravou. Prežili sme krásne chvíle v malebnom horskom prostredí. Prešli sme okolo pôsobivého skalného útvaru, tzv. Janošikovej hlavy, ktorá na nás skúmavo pozerala. Na mieste zvanom Kobyliny sme zbadali priepasť. Odvážlivci, ktorí sa odhodlali pozrieť do tejto 70-metrovej hĺbky, mohli pozorovať koryto Kvačianky, ktorá dolinu vytvorila. Dokonca sme zazreli na skalnej stene aj vzácne plesnivce.

Huty, slovenská škola v prírode...

Hm, kto by sa sem nechcel opäť vrátiť? Spomíname na hlasné diskotékové večery, vďaka chatárovi Michalovi a jeho super zosilňovaču... Spomíname na chutné slovenské jedlá našich dvoch neúnavných kuchárov Aničky a Vierky, ktoré nás rozmaznávali svojím kuchárskym umením a nekonečnou ochetou nám stále vychádzali v ústrety. Ďakujeme aj firme F-Trans za ochotného a spoľahlivého šoféra Janka, ktorý nám sprijemnil naše cesty po Liptove a Orave. Spomíname na naše kamarátky a kamarátov, s ktorými sme absolvovali zaujímavý turisticko-športový, poznávací, kultúrny a vzdelávací program na Slovensku.

Tak hádam sa opäť o rok stretne na Slovensku, čo vy na to?

Už teraz sa na vás všetkých tešia táborové vedúce

Katka Edinger a Jelena Tumarová

Milí priatelia spievaniek a babyclubu!

Prvý polrok našej spoločnej zábavy máme za sebou. Veľa sme toho urobili, veľa spolu zažili a dokonca sme medzi sebou privítali aj nových členov, čo nás veľmi teší. Na Veľkú noc sme napríklad s Cilkou Kersch maľovali vajička, ku Dňu matiek piekli medovníčky nielen pre mamičky, ale aj pre oteckov a na záver – pred prázdninami – sme strávili veselé popoludnie v Esterházyho parku, kde sme zdolávali rôzne športové disciplíny. Pár fotografií nám pripomenie naše spoločné chvíľky. Dúfam, že ste prežili pekné prázdniny a teším sa na ďalšie stretnutia.

Miriam Čillíková

Fotografie: archív autorky

„Bastovanie“ pre malých i najmenších

Skoky vo vreciach

K Veľkej noci patria vajička...

... aj zajkoviča.

Z VAŠICH LISTOV

Milí priatelia kultúrneho spolku!

Najprv srdečne gratulujem k 30-ročnému výročiu! Veľa úspechov do ďalších rokov! Ďalej Vám musím blahoželať aj k časopisu POHLADY. Je to nielen krásny časopis, čo mi robí zakaždým, keď ho dostanem, veľa-veľa radosti, ale aj na vysokej úrovni! Ďakujem!

Chcem sa súčasne aj poďakovať za to, že na mňa nezabúdate, aj keď už tak často nemôžem prísť. Som odkázaná na to, aby ma niekto odviezol a doviezol... Taká je niekedy staroba... Ja sa ale nechcem sťažovať. Robím, ako sa čo dá...

*Srdečne Vás všetkých pozdravujem
a želám zo srdca veľa
krásnych nápadov, motívov
a úspechov do budúcnosti.
Vaša Edith Stastny*

Milá pani Stastny!

Srdečná vďaka za Váš milý pozdrav. Osobitne sa Vám chcem v mene celej redakčnej rady Pohládov poďakovať za slová uznania, ktorými ste poctili náš časopis. Sú pre nás krásnym stimulom do ďalšej tvorby. Želám Vám veľa zdravia a príjemné májové dni.

Ingrid Žalneva

Ďakujeme za váš článok o našom predstavení vo Viedni. Pre našich krajanov sa nám vždy hralo dobre, je to vynikajúce publikum.

*S pozdravom
Milan Lasica*

Vážený pán Lasica!

V mene nášho krajského spolku i časopisu Pohlády Vám ďakujeme za Vaše milé slová a tešíme sa na ďalšie stretnutia.

*So srdečným pozdravom
Vlado Mlynár*

SLOVENSKÝ TANEČNÝ SÚBOR ROZMARÍN

Pravidelné nácviky detského a mládežníckeho tanečného súboru Rozmarín sa konajú od 5. 9. 2012 každú stredu od 16.00 do 17.00 hod. vo Veľkej klubovni na Komenského škole. Prihlásiť sa môžete do konca septembra priamo na nácviku, telefonicky - Helena Steiner 069911225099 alebo mailom: rozmarin@aon.at
Info: www.rozmarin.at

NOVINKA: pri súbore Rozmarín zakladáme mládežnícky tanečný súbor, ktorý bude mať pravidelné nácviky v priestoroch RSKS.

AJ VO VIEDNI SA MÔŽETE UČIŤ HRAŤ NA FUJARE!

V októbri 2011 začal pôsobiť pri súbore Rozmarín krúžok Hra na slovenských ľudových hudobných nástrojoch, ako sú pastierske píšťalky, fujara, drumbla, okarina.

Vyučuje skúsený pedagóg zo Slovenska, nácvik vedie raz za mesiac v Malej klubovni na Komenského škole.

Možnosť naučiť sa hrať na týchto hudobných nástrojoch majú nielen deti, ale aj dospelí.

Info: Helena Steiner 069911225099, rozmarin@aon.at, www.rozmarin.at

HUDOBŇÁ VÝCHOVA PRE DETI AJ DOSPELÝCH

Od septembra 2012 sa opäť začína v Rakúsko-slovenskom kultúrnom spolku výučba hry na nástrojoch: klavír, klasická gitara, zobcová a altová flauta – každú sobotu v dopoludňajších hodinách v spolkových priestoroch na Otto-Bauer-Gasse – pod taktovkou skúseného hudobného majstra Siegfrieda Wagnera, ktorý má za sebou už tri úspešné roky svojej činnosti vo Viedni. Prihlásiť sa môžu deti aj dospelí priamo u p. Wagnera, tel.: +421 917 917 250. Tešíme sa na vašu hojnú účasť!

POZVÁNKA DO NÁRODOPISNÉHO MÚZEA

Emilie Flöge – múza rakúskeho umelca Gustava Klimta – bola aj zberateľkou čipiek, výšiviek a iných vzoriek. Žiaden div, že tieto textilné skvosty jej zbierky pochádzajú najmä zo Slovenska. Bošáca, Liptovská Lužná, Rybany a Važec sa preslávili svojimi pestrými krojmi a textilnými výrobkami. Fragmenty krojov, čepce a blúzky mala Emilie Flöge vystavené vo svojom módnom salóne v tzv. Casa Piccola na Mariahilfer StraÙe a čiastočne aj s nimi pracovala. Výstavu jemných paličkovaných čipiek a pestrofarebných výšiviek si môžete pozrieť do 2. 12. 2012 v Österreichisches Museum für Volkskunde. Na jeseň sa plánujú textilné workshopy v spolupráci s ÚĽUV-om. Informácie (aj v slovenčine): 01/406 89 05 – 26 (Katharina Richter-Kovarik)

Slovenské čipky a výšivky

Fotografie:
Öster. Museum für Volkskunde

PRIPRAVUJEME

SĽUK – VIANOČNÝ KONCERT

Tradičný vianočný koncert s orchestrom SĽUK-u a s jeho hosťami sa bude konať vo Viedni už piatykrát. Uskutoční sa 9. decembra o 14. hod. v Peterskirche na Petersplatz. V programe „Vinšujeme Vám...“ zaznie vianočná hudba Slovákov a národnostných menšín žijúcich na Slovensku.
Info: Helena Steiner 069911225099, skundwien@gmx.at a www.slovaci.at

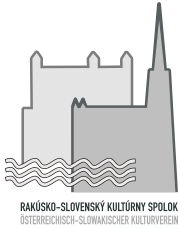
1. ROČNÍK SÚŤAŽE VIEDENSKÝ SLÁVIK

Agentúra Slowakische Kultur und Wien v spolupráci s Rakúsko-slovenským kultúrnym spolkom a Školským spolkom Komenský organizuje prvýkrát vo Viedni na jeseň tohto roku mimoriadnu spevácku súťaž talentovaných detí

a mládeže Viedenský slávik. Garantom tohto podujatia je slovenský operný spevák Peter Dvorský. Súťaží sa v troch vekových kategóriách s dvomi ľudovými piesňami podľa vlastného výberu. Laureáti súťaže vystúpia na slávnostnom Galakoncerte vo veľkej nahrávacej sále ORF

spolu s významnými hosťami. Zmyslom tohto podujatia je, aby deti spievali. Všetkým slávikom prajeme veľa elánu pri nácviku ľudových piesní na 1. ročník tejto jedinečnej súťaže. Prihlášky do súťaže (do 10. 9. 2012) a bližšie informácie: skundwien@gmx.at alebo office@komensky.at

Rakúsko - slovenský kultúrny spolok organizuje pod záštitou velvyslanca Slovenskej republiky v Rakúsku Ing. Juraja Macháča

2. Danube Challenge Tennis Cup 2012

22.9.
EUROPAHALLE
8:00

An den Steinfeldern 2A
A-1230 WIEN
www.europahalle.at

Štartovné : 20€

Katégorie :

Mužské štvorhry

Ženské štvorhry

Zmiešané štvorhry

Závazné prihlášky:
do **17.9.2012**
sport@slovaci.at
+43 676 717 11

Ďakujeme sponzorom
Mgr. **Vančová Slavomíra**
Riaditeľka turnaja

www.mydrinksandco.com

www.mdn.sk

www.paxtour.sk

www.plasticportal.sk

www.sacr.sk

MILÍ ČLENOVIA A PRIATELIA RAKÚSKO-SLOVENSKÉHO KULTÚRNEHO SPOLKU!

Ďakujeme za vašu priazeň a dovoľujeme si vám pripomenúť, že aj vďaka vašej podpore môže časopis vychádzať. Či už formou členského alebo dobrovoľného príspevku podporte naše aktivity, aby ste aj v budúcnosti našli časopis Pohľady vo svojej schránke.

ĎAKUJEME!

Riadny člen: 1 rok / € 23,-
2 roky / € 42,-
Študent: 1 rok / € 7,-
2 roky / € 12,-
Podporujúci člen: 1 rok / € 50,-

PSK 60000 Kontonummer 92040212

www.slovaci.at

Zmena programu vyhradená!
Programmänderungen vorbehalten!

www.hotelzatoka.sk

www.hotelbaronka.sk

www.hotel-savannah.com

IMPRESSUM

Pohľady, redakcia:
adresa, telefón a fax ako pri vydavateľovi.
Vydavateľ: Rakúsko-slovenský kultúrny spolok - Österreichisch-slowakischer Kulturverein
Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien,
Tel.: 00431/596 13 15, Fax: 00431/595 57 99
Šéfredaktorka: Ingrid Žalnéva
Redakčná rada: Ingrid Konrad, Zuzana Lettner, Vlado Mlynár, Jozef Macura, Martina Víglašská
Jana Gregor-Rogler
Lektorka: Marta Bábiková
Grafická úprava: Gabriel Štrba
Články podpísané menom alebo skratkou autora nemusia vyjadrovať mienku redakcie.
Redakcia si vyhradzuje právo príspevky krátiť a upravovať.
Tlač: Tlačiareň Dóša, s.r.o. Bratislava

Tento časopis vychádza vďaka finančnej podpore Úradu rakúskeho spolkového kancelára.
Die Herausgabe dieser Zeitschrift wird aus Mitteln der Volksgruppenförderung des Bundeskanzleramtes der Österreichischen Republik gefördert.

REDAKČNÁ UZÁVIERKA
ČÍSLA 3/2012 JE 15. OKTÓBRA 2012

Sekretariát RSKS
Otto Bauer Gasse 23/11, 1060 Wien
Úradné hodiny: utorok: 09.00 – 10.30
štvrtok: 18.00 – 19.30
T 0043(0)1/596 13 15
F 0043(0)1/595 57 99
rsk@slovaci.at, sova@slovaci.at

Rímskokatolícke bohoslužby v slovenskom jazyku
Každú nedeľu a vo sviatok o 18.00 hod.
Pfarre an der Muttergotteskirche,
Jacquingasse 53, 1030 Wien

Bei Nichtzustellung bitte zurück an ÖSKV,
A-1060 Wien, Otto Bauer Gasse 23/11.
Österreichische Post AG,
Info. Mail Entgelt barbezahlt

INZERCIA/ ANZEIGEN
pre členov a dobrovoľných prispievateľov zdarma/ für die Vereinsmitglieder und Förderer kostenlos. Ceny/ Preise:
do 50 slov bez obrázku/ bis 50 Wörter ohne Bild € 5,-
do 50 slov s obrázkom/ bis 50 Wörter mit Bild € 7,-
S obrázkom alebo bez obrázku/ mit oder ohne Bild
• 1/8 A4 € 10,-
• 1/4 A4 strany € 15,-
• 1/2 A4 strany € 20,-
• A4 strana € 40,-